

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПРАСТУНІВ

ВОГОНЬ
БРАТНЬОЇ
РАДИ

7. КРУГ БРАТЧИКІВ І СЕСТРИЧОК

НЮАРК

ТОРОНТО

-4.1(7)-

-1953-

СОЮЗ УКРАЇНСЬКИХ ПЛАСТУНІВ

В О Г О Н Ї
О Р Л И Н О Ї Р А Д И

7. КРУГ БРАТЧИКІВ і СЕСТРИЧОК

Ч.: 1 /7/

1953

Н ю а р к - Т о р о н т о

З М І С Т

1. 25 - річчя новацького руху - Теодосій Самотулка
2. Коліскова пісня
3. Думки про виховання
4. Боротьба зі змієм
5. Українсьзнавство - виховний матеріал
6. До проблеми виховання новаків у сучасну пору - Т. Самотулка
7. Даймо українську книжку нашим новачатам - Лісова Мавка
8. Великий Віз
9. Чумацький шлях
10. Лядське тіло
11. Гутірка про ящурів - Сестричка Леся
12. Давні, давні часи - Е. Г.
13. Нюрнберзьке яйце - Михайло Коцюбинський
14. Танкісти - Григорій Стеценко
15. Учись дитино
16. Актуальна проблема - СаТе
17. Парова машина
18. Літак
19. Моторова лодка - Ю. К.
20. Ігровий Кутик
21. Голоси новацьких виховників
22. Листування, Повідомлення

Самотулка Теодосій

25-РІЧЧЯ НОВАЦЬКОГО РУХУ
/Продовження/

2. П Л Е М Я Н О В А К І В.

1940

- Спроба віднови діяльності на відтинку "новаків" серед емігрантських дітей у Кракові. - Дитячий табір в Окшеві біля Холма.

1941

- Дитячі табори на Лемківщині, Підляшші та Холмщині.
- Рукопис скм. Бачинського Леоніда "Готовсь", Краків.

1942

- Заснування організації молоді на пластових засадах "Виховні Зпільноти Української Молоді" /ВСУМ/, що поділялася на Племя гередових, Племя знаків, Племя новаків. - Доповідь Т. Самотулки на конференції референтів молоді "Українського Центрального Комітету": "Можливості праці на відтинку новаків".

Липень

- Табір новаків у Пасічній коло Надвірної. Командант Т. Самотулка, бунчужний М. Гута. Учасників 55, головно сільська дітвора. Табір мішаний.
- Табір новачок у Брюховичах коло Львова. Командант Пясецька Нома.

Серпень

- Табір новаків у Брюховичах коло Львова. Командант Білостоцький Тиміш.

1943

- Доповідь Т. Самотулки на конференції референтів молоді: "Самовиховна праця в сільських народніх школах".

Липень

- Краєвий табір новаків у Пасічній коло Надвірної. Командант Т. Самотулка, бунчужний Блаженко Володимир. Учасників 96. Табір мішаний.

Серпень

- Табір новаків у Брюховичах коло Львова.
Командант Білостоцький Тиміш.

Вересень

- Назначення субреферентом новаків у проводі ВСУМ Т. Самотулку, що переняв обов'язки дня 6.IX. Співробітник субреферату для дівочих частин Марта Калитовська.
- Поява правильника ч. 2. "Вимоги проб знання ВСУМ".
Проби в Племені Новаків:
 1. Проба на ступінь: джури, у дівчат: помічниці,
 2. " " " : стрільця, " : сестрички,
 3. " " " : стежника, " : санітарки.
- Перша спроба переведення курсу-відправи новацьких впорядників львівських частин. Курс-відправу перевів субреферент новаків.
- Курси-відправи новацьких впорядників у Перемишлі та в Станиславові, переведені субреферентом новаків.

Жовтень

- Перший збір новацьких виховників Львова та оформлення проводу новаків львівського коша /Т. Самотулка, Ігор Цимбалістий, Тереса Шарко/. Число діючих новацьких впорядників 32.

Грудень

- Доповіді Т. Самотулки на з'їзді опікунів ВСУМ:
 1. Методика праці ВСУМ
 2. Узгодження зсвіщних форм.

1944

- Січень - 10-24.I. Курс-табір новацьких виховників у Косові. Командант Т. Самотулка, бунчужний - В. Романів, члени булави Дарія Сіак та Ольга Жарська. Учасників курсу 26, що заступали осередки: Львів, Станиславів, Коломия та Косів.

Березень

- Т. Самотулка "Племя новаків", рукопис, стор. 168 машинпису.

Зміст: Вступні замітки.

Час проби прихильника /програмки сходин ураз із матеріялами/ - друк. на циклостилі.

Перший ступінь: джура-помічниця /програмки сходин враз із матеріялами/.

Доповнювальний матеріял /додаткові матеріяли з обсягу першої проби/.

Червень

- Табір новаків у Криниці під опікою Т. Самотулки. /Розв'язано передчасно з уваги на воєнні події/.

ПІДСУМКИ:

Друга фаза розвитку новацького руху тривала відносно коротко. Праця на дитячому відтинку підчас першої еміграції в рр. 1940-41, хоч це діялося на наших окраїнах, мала тимчасовий характер, без виразної одностайності, що її могла надати жкянебудь жкянебудь організація чи товариство молоді з виразними ідейними основами. Щойно в 1942 р. виникла організація молоді на пластових засадах під назвою "Виховна Спільнота Української Молоді /ВСУМ/. Справжній Пласт не мав можливостей на існування у тогочасній німецькій окупаційній дійсності на наших землях. Нап. Основоположник та Верховний Отаман старалися знайти таку пластову форму праці нашої молоді, яка могла б мати місце в даний момент. У ВСУМ-і збережено основні ідеї, засади та навіть звичай, але гаді було вповні уявляти зовнішні форми пластового руху. Завдання ВСУМ: дбати про релігійно-моральне, національно-суспільне та фізичне виховання української молоді, щоб цим спо-

собом допомогти їй вирости на повноцінних, творчих членів української нації. ВСУМ об'єднував молодь у віці 7 - 18 років життя та окремо організаційно охоплював виховників - працівників керівних органів частин ВСУМ, піком старших за 18 р. У зв'язку з цим ВСУМ поділявся на:

1. Племя новаків, в віці 7 - 12 р.
2. Племя юнаків, " " 12 - 18 р.
3. Племя передових вище 18 років життя.

Провід ВСУМ складався із референта ВСУМ та трьох субреферентів: новаків, юнаків та передових, що очолювали дотичні племена.

Племя Новаків:

Основною клітиною племені новаків - гурток. Гуртки об'єднувалися в курені, що підлягали субреферентові новаків. Кожний гурток має впорядника. Провід куреня новаків творили впорядники. В основу діяльності лягли: закни, що складався із 6 точок /дещо упрощених відносно тих же в "Уладі Новиків"/ та 3 проби новацького знання, після зложення яких новак новак одержував відповідні ступені:

- джура /-помічниця/ по першій пробі,
- стрілець /-сестричка/ по другій пробі,
- стежник /-санітарка/ по третій пробі.

У виховній ділянці вирізняє 5 ділянок, а саме:

- а/ ділянка національно-суспільного виховання,
- б/ тіловиховання,
- в/ практична підготовка,
- г/ покоління бистроти,
- г/ наука праці.

Організаційна мережа порівняно до "Уладу Новиків" погустішала, зокрема у Львові /12 куренів із 370 новаками/. Увесь час діяли курені в місцевостях: Блудники, Львів, Перемишль, Самбір, Станіславів, Стрий, Сянік, Яворів.

Існували ще новацькі частини й по інших місцевостях як Коломия, Краків і ін. Число новаків при кінці грудня 1943 зросло до 821.

Таборування новаків - це багата сторінка діяльності й другої фази розвитку новацького руху. В 1941 р. проведено численні табори на Лемківщині, Підляшші та Холмщині. В 1942-43 рр. зарисувалися два осередки новацького таборування: Пасічна коло Надпiрної під проводом субреферента новаків та Бреховичі коло Львова під проводом головно Білостоцького Т. Крім того відбулися ще два новацькі табори однак місцевостей в яких вони були я не пригадую собі. В одному з них /Станиславiщина/ командантом був Блаженко Володимир.

Особливості другої фази розвитку новацького руху тобто Племені Новаків:

- 1/ Спроба теоретичного обґрунтування новацького руху;
- 2/ Зосередження особливої уваги на доборі й вишколі новацьких виховників;
- 3/ Намагання по лінії поширення та поглиблення діяльності новацьких частин, зокрема у Львові.

До 1/ Теоретичні міркування щодо новацької роботи помітні в доповідях субреферента новаків та в його вступі до праці "Племя Новаків". Важко було в короткому часі діяльності докладніше розробити навіть важливіші питання праці з новаками тим більш, що практична робота займала багато часу. Та треба підкреслити факт звернення особливої уваги на опрацювання ділянки методики праці з углядженням умов росту дітей тбто дітей міста й села.

До 2/ Вишкіл новацьких виховників - це черговий, важливий крок уперід новацького руху. Три 3-денні курси-відправи - це лише спроби, пукання за формою і змістом вишколу новацьких виховників. Короткий час вишколу зумовлював теоретичний характер курсу; практичні заняття обмежувалися до переведення сходин із дітьми. Завершенням тієї роботи в "Племені Новаків" був двотижневий вишкільний табір у Косові. Таборовий спосіб життя, теоретичні й практичні заняття з обсягу новакознання, лещетарство тощо, вказали

плях, по якому повинні йти випколи новацьких виховників у майбутньому.

До 3/. Цікавим експериментом по лінії поглиблення і поширення новацької діяльності була праця у Львові. Новаки різних курнів сходилися у визначений час до домівки ВСУМ й в різних ланках самодіяльності проводили заняття, що не входили в програму гурткових сходин. У ланках збиралися новаки різних курнів з особливими заінтересуваннями. Так повстали ланки: хорова, танцювальна, драматична та інші, зокрема великі успіхи мала орхестра. Заняття ланок проводили відповідні інструктори-виховники. Крім цього новаки часто сходилися до домівки, щоб побавитися різними настільними грами.

К о р о т к о: Треба ствердити, що хоч недовго тривала друга фаза розвитку новацького руху то в тому часі внесено багато нового й та фаза стала черговим кроком у розвитку новацького руху й стала пмостом до третьої, еміграційної фази, що носить назву Уладу Платових Новаків.

З а м і т к а: Редакція ріпила перервати на тому даліше друкування матеріалів до історії новацького руху тому, що в біжучому році "25-РІЧЧЯ НОВАЦЬКОГО РУХУ" появиться окремим випуском "Бібліотеки Вогню Орлиної Ради".

КОЛИСКОВА ПІСНЯ.

Ой спи, дитя, без сповиття,
Поки мама з міста прийде
Та принесе три квіточки:
Ой першу - зрсливою,
А другу - сонливою,
А третю - щасливою.

Ой щоб спало - щастя знало,
Та щоб росло - не хворіло
На серденько не кволило.

Соньки-дрімки в колисоньку,
Добрий розум в головоньку,
А рісточки у кісточки,
Здоров'ячко у серденько,
А в устоньки говорушки,
А в ніженьки ходусеньки,
А в рученьки ладусеньки.

Серед нечисленних записаних творів українського старинного життя знаходимо зразки дуже високої якості. Один із них наводимо: це колискова пісня невідомого автора, в якій зарисовується виховний ідеал, що його в собі виростив український нарід. Мітичні три долі, у вигляді високо поетичних уявлень, - трьох квіток, приносять дитині у придане щастя та повпсихо-фізичний гармонійний розпій.

Яким же контрастом до цього ідеалу є ідеал загалу сьогоднішніх матерей, які бачать щастя дитини лише в матеріальному забезпеченні та її особистому себелюбному задоволенні.

Наведена старовинна цінність варта глибокого аналізу, який залишаємо читачам.

ДУМКИ ПРО ВИХОВАННЯ

Що таке виховання – питання, що його ставить собі кожний, свідомий свого завдання, виховник. Відповіді на це питання, яка б охоплювала цілість справ надзвичайно важко дати. Щоб, однак з'ясувати мету виховання позмові якнайповніше, хочемо навести думки виховників, педіатрів, психологів, починаючи від найзагальніших дефініцій до визначень із конкретними зображеннями суті справи.

Д-р Кульчицький говорить: "виховання – кожний процес, у якому людина дізнає тривких змін, які мають позитивний характер."

О. Керстен, у поданому ним визначенні підкреслює важливість впливу іззовні на розвиток особовості: "виховання – свідомий, продуманий вплив, що має на меті посилення одних, а послаблення інших прикмет, щоб розвинути таку особовість, яка відповідає виховній меті в межах внутрішніх можливостей".

Деквіц дуже виразно конкретизує завдання виховників, підкреслюючи дворейковість виховання: особняк – спільнота. Під вихованням розумітимемо суціль духових і фізичних заходів, за допомогою яких ми підготовляємо дітей на те, щоб самостійно могли вдержатися в житті та при виконванні цих завдань задовольняли, не лише свої власні бажання та інтереси, але теж соціальні вимоги спільноти".

Черни у своєму визначенні виховання дитини звертає особливу увагу на ключення дитини в довкілля: "виховання дитини я окреслив, як пристосування її до свого культурного міліе".

Керпенштайнер підходить до виховання з державно – громадської точки зору: "виховувати значить стільки, що посприяти культурні цінності, цебто релігійні, наукові, мистецькі, моральні, державно-політичні ідеали та робити їх рупійними максимами грядучого покоління".

"Завдання державно-громадянського виховання - вчити вихованків служити громаді, призвичаювати їх до обов'язку морального підтримувати громаду пляхом добровільного при-способлювання, підпорядкування, взаїмозважливості й особис-того пожертвування".

"Бажання держави, бажання громади, зв'язаної зі своїм власним правопорядком і передовсім бажанням тій державі і тій громаді особисто служити - все це розвивається тільки пляхом пляного виховання".

Кершенштайнер підтверджує свій погляд на цю справу думкою Канта: "дітей треба виховувати не відповідно до су-часного, а відповідно до майбутнього, можливо, кращого становища людського роду, себто відповідно до ідеї людства та його цілого призначення".

І врешті, варта застави, оригінально оформлена думка Ганзельмана: "індивідуалізування не є ціллю виховання, ка-раше це засіб, що веде до цілі, якою є нівелювання. Зоме-тою виплекати здібність пристосуватися до середовища; гото-вність включити себе в спільноту, а це знову є піднесення та підвищення індивідуальності".

Наведені визначення вичерпують, здається, повністю все, що можна в короткому сформулюванні сказати про вихо-вання. Подані дефініції взаїмно себе доповнюють пояснення-ми чи поширеннями.

Обов'язком виховників, а зокрема новацьких, є приза-думуватись над цими цінними думками видатних людей і виро-бити собі ясну думку про суть, мету та завдання виховання, як теж про велику роль виховника та про відповідальну пра-цю, що її бере на себе виховник.

БОРОТЬБА ЗІ ЗМІЄМ

Шумлять чужі дерева у сонячний день. А на лісовій полянці золотокучері та русьві новачки. Сонячне проміння скаче зайчиками по дитячих личках, а вони заслухані в розповідь сестрички: " ... І тоді просили люди Святого Юрія, щоб убив лютого змія, щоб вратував прекрасну княжну ... І припоясав Святий свій меч і сів на білого коня і поїхав до змієвої печери... І вийшов змій лютий-преоганий, І став хвалитися: "Гей, а хто це аж до моїх прийти наважився! Оти, приступи лиш ближче, то вже тобі більше й по землі не ступати"! Та не злякався Святий. Перехристився лише, взяв меча у руки та мов буря понісся на коні просто під сам отвір змієвої печери. Побачив змій що не жартує - став Юрія пощади просити: "Ли царю хоробрий, не вбивай мене! Я дам тобі золото і срібло і жемчуги - тільки йди собі від моєї печери!". Та Святий і не слухав, а меча гострого підняв та лютого змія в саме серце поцілив ..."

- "Прошу сестрички, а чи це не буде лиш така легенда?"

- "Так, Світляно, це легенда. Ви всі вже великі новачки та знаєте, що нема таких зміїв із страшними пазурами, із лиличими крилами, із вогненним ротом. Та проте подумайте, може є якісь інші змії?"

- Може ... Але я добре не знаю ... Може такі, що як ми нечемні?"

- Добре, Калинко. Ви от чули, що зробив Святий Юрій зі змієм?"

- Уби-и-и-в! - лунає хором.

- А Святий Юрій опікун наш, це ви знаєте. То як він зробив таке зі своїм змієм, то що нам слід зробити із цими зміями, що намовляють нас бути нечемними?"

- У-би-ти! - знов хором.

- Прошу сестрички, але як його убити, як його не видно?"

- Ми зараз нарисуємо його. Кожна із нас нарисує змія на картці паперу, а тоді вже будемо вбивати."

Тиша, тільки шумлять чужі граби та глядять, як то новачки посідали рядом та одна одній "на плечах" малюють лютого змія. Що-ж немає на табрі стола - то хоч так одна одній радо по-служить.

Час рисування скінчився. ... "О, прошу сестрички, а мій змій такий - о поганий, ууу!..."

- А тепер влажайте. Ми починаємо похід на змія. Наш шлях поведе тепер от туди. Ідіть берегом цього поля, засадженого кущами малин. Ви йдете самі, поки на краю ліса когось зустрінете. А беріть з собою. Щаслива вам дорога - та бажаю вам змія поборо-ти!

Ідуть новачки попри кущі а на кущах великі, червоні плекані малини. Галя вже обірвала одну та скоро кинула в уста. Всі до неї: "Хіба ж ти не знаєш, що це чуже? Що чужого рувати не вільно?" Засоромилася Галя, аж сльози в очах стоять. Ледве позаду за іншими плннтається. А напроти з ліса - сестричка.

"Чула я, чула, що змія лютого поввати йдете. Ось пока - жіть лиш його картини". І всі показують - а сестричка кожному змієві одним рухом олівця зчеркає одну ногу. Підсуває свого змія і Галя, та сестричка каже: "А твій змій, Галю, буде ще далі на чотирох по світі ходити. Якби ти чужої малини не їла - була б і його нога відпала, як у всіх інших".

Пішли новачки дальше. Кличе їх невтомимий свисток із-за дерев. Що сил добігають - а там сестричка й один новак.

- "Його ось гадюка в ногу вкусила", каже сестричка.

- "Ой, прошу сестрички, таж від того можна вмерти!"

- "А його мама буде плакати"!

- "А то треба зараз розтяти ножом рану, щоб їдь вийшла"!

- "А йому вже уста геть посиніли! Скоро, скоро, давайте ножика!"

- "А ніжик треба випалити, щоб бруду в ранку не заїсти. Я маю сірники зі собою!"

Починається робота не на жарті і сестричка лиш великим зусиллям намовляє їх залишити новака, що вже не на жарті починає боятися. Каже залишити ножа і сірнички; вона це вже сама зробить. Новачкам пора йти далше. Нова сестричка ще лиш "відрубє" по одній нозі змієві та завязує новачкам очі і прова - дить кудись /не знати куди - а тут зараз круча така стрімка!! аж поки не каже дєржатися шнура, що на висоті рамен новачок. Ідуть, просуваються руки за шнурком. А ноги ступають по нерівній стежці. Якийсь куц зачепив за ногу, якась гілка вдарила по личку. І темно - бо на очах новацька хустина. І трохи страшно - бо не знати, що далше. І Христя нараз на цілий голос: "Прошу сестрички! Де сестричка? Я боюся!" і зірвала хустину з очей.... І бачить: шнурок ще довгий-довгий, в'ється гадюкою поміж дерева, прийнятий до пнів. А на кінці шнурка сестричка розв'язує очі тим, що прєйшли. І знов зчеркає одну ногу. Вже змії лиш на одній шкутильгає. Христя мовчки підходить до сестрички.

- "Всі змії вже без ноги? А твій, Христю?"

- "Прошу сестрички, я зірвала хустину, я не дійшла до кінця..."

- Але ти мала підвагу признатися до цього. Це теж змієві не до вподоби!" - і ноги нема!

- "А чого ж це так всі стовпилися біля дерева? Що там таке?"

- "Прошу сестрички, хтось повісив на дереві у мішочку щось живе! Ой, як воно там брєсається!"

- "Ну що зробимо?"

- "Визволимо його!" І Оля вже пнеться на дерево, щоб відв'язати мішочок від гілки. Хто помагає Олі вилазити, хто стоїть, щоб схопити її, якби падала, хто простягає руки, щоб зловити мішочок від гілки, щоб "те щось живе" не потовклося. Оля вже досягнула шнурка, рванула його - і мішочок із м'якотінням упав на землю. Трохи новачки за те не побилися, кому його відчиняти, трохи чорненького котика-Муцика, улюбленця цілого та-

бору на смерть не задусили. взяли його на руки, стали голубити, жалувати, Ляля хотіла конечно дати йому щось їсти, а що не було нічого кращого, то рішила хоч мушку зловити для нього....

Лишився змії без ніг. Аж жаль його новачкам. Каже сестричка поспішати. Змія вбити треба - бо він лихий, та вже мушкити - то негарно.

Біжать дальше, за слідами, за вузлами, вязаними на високій траві. І знов ще одна сестричка. Посідали на траві, бо вже був час і втомилися. Сестричка кажє розказати, як вони помагають мамі.

Звичайно, що помагають. І до склепу ходять купувати, і листи на поштуносять, і посуду мийуть, і порохи стирають, і замітають... Бо мама ходить на роботу, бо мама все добра, бо мама має ще малинького братчика і мусить його доглядати.... Бо мама не мусіла б так важко працювати, як би не те, що для нас треба... А ми великі новачки, то не можна нам маминої доброти приймати, не віддячимося за неї...

Пропав змієві хвіст. Ще лиш рот вогнем диге. На високій березі білий прапорець - його треба знайти. Не шукали і довго. вже всі біля нього. І лунає голос із гущавини: - "Ходіть до мене! Якщо підете за мною - будете дуже багаті. Дам вам і золото і срібло і дорогі жемчуги. Не мусітимете ні вчитися ні слухати нікого, ні помагати нікому. Не будете держатися свого круга - пошукаєте собі чужих та багатих товаришів, та разом розкошуватимете..." Слухають новачки. вже спершу хотіли йти - та воно щось не так... На їх поважно зосереджених личках видно, що щось вно не так. "Забудете свою мову і віру і звичаї і пісні. Ваша батьківщина далеко - навіщо вам пам'ятати про неї? Чи підете до мене?" І одним голосом, одним віддихом з усіх уст виривається: "Ні-і-і-і!" І озивається другий голос із гущавини: "Ходіть до мене! Коли підете за мною, не матимете ні золота ні срібла. Не матимете навіть своєї хати - бо вона далеко, далеко в Україні. Та ви будете завжди пам'ятати про свою Батьківщину - любити її, служити їй, говорити її мовою, співати її пісень. Будете міцно держатися свого новацького круга, любити найбільше всіх своїх - українців, помагати всім. не поми -

Нете навіть і маленькі пташки, що потребуватиме вашої допомоги, і маленькі квітки не скривдите ... Чи хочете йти до мене!?"

Немає навіть відповіді, лиш колючі ожини в бігу драпають ноги, лиш руки поспішно розгортають вперед гилля! Здається і старі смереки не дуже то безпечно почувались - із таким розмахом біжать новачки.

- Є! Є сестричка!

Паде змієва голова із пліч; Немає змія! Новачки його побороли - як колись Святий Юрій у давній легенді!

Із почуванням перемоги повертаються до табору. В очах - іскорки, а в серцях ще один скарб, здобутий на таборі: самостійне та добровільне рішення вступити на важкий та гарний шлях пластової новачки!

/Із таборного досвіду

Сестрички. Л е с і /

У К Р А І Н О З Н А В С Т В О /Закінчення/

III. КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

I. Проба /Княжа доба/

1. Перша в Україні школа при Десятинній церкві, побудована за Володимира Великого.
2. Іларіон - перший митрополит - українець, гчена людина - мудрець /філософ/, перший письменник українського народу /Похвала князеві нашому Володимирові"/ж/
3. "Руська Правда" - в якій Ярослав Мудрий наказав списати правила як судити /карати/ людей, що погано поводитися.
4. Перша публична бібліотека при церкві св. Софії.
5. Києво-печерська Лавра - славний монастир, в якому черці переписували книжки та списували події й князів, що володіли Україною /літисання/.
6. Нестор Літописець - чернець Києво-печерського монастиря, що цікавився старими часами, записував перекази про життя давніх племен та князів і їх рійни.
7. Володимир Мономах - мудрий та освічений князь, що написав для своїх дітей книжку "Поучення дітям", /правила як треба жити, щоби бути доброю, мудрою та сильною людиною/.
8. "Слово о полку Ігоря" - цінне поетичне оповідання про похід Ігоря на половців /в 1182 р./
9. Перекази: св. Андрій на Київських горах; Кий, Шек, Хорив та сестра Либідь і інші /гл. "Отрок"/.

ж/ Подаємо в дужках дані для пригадки, орієнтації чи пояснень впрядникам, що використають їх в міру потреби.

2. Проба /XV - XVIII ст./

1. Церковні братства, н.пр. Ставропігія у Львові - львівське вогнище української культури, які дбали про церкви, засновували школи, бурси, лікарні, друкарні, тощо.
2. Князь Константин Острожський /1540 - 1608/, заснував в Острозі на Волині т.зв. Острожську Академію, в якій

вчився гетьман П. К. Сагайдачний. /Почин до вищої освіти в Україні. Охорона української культури. "Острожська біблія"/. Замок в Острозі.

3. Іван Федорович – перший друкар в Україні: Острог, Львів, /видрукував "Острожську біблію" в 1581 р./
4. Петро Могила /помер в 1647 р./ архимандрит Києво-печерської Лаври, київський митрополит, великий вчений і патріот, що створив т.зв. Києво-Могилянську Академію /1694/. Її студентами були: відомий український мудрець /філософ/ Грицько Сковорода, Іван Полетика, який /від 1750 р./ був професором Медично-хірургічної Академії в Кілі-Німеччина, Прокоповичі – видатні агриноми. Києво-Печерська друкарня.
5. Григорій Сковорода /1722-1794/ видатний український мудрець /філософ/, вчений, і праведник, що в простій свитці з торбою за плечима, палицею і сопілкою в руках ходив по Україні та вчив нарід любити правду, робити другим добро, вчитися і вірно служити Україні.
6. Гетьман Іван Мазепа, щирий прихильник національної культури й щедрий меценат, якого коштами і заходами побудовано багато церков у Києві та інших містах України, відбудовано деякі стародавні київські святині. Буйний розвиток українського мистецтва, зокрема будівництва й малярства. Гетьманська столиця – Батурин.
7. Вертеп /коляда бурсаків з вертепом/.
8. Козацькі літописи /Літопис Самовидця з 17 ст., що оповідав про повстання Хмельницького; Григорія Полетика – Історія Русів, що в численних відписах передавалася з рук до рук по всій Україні для прочитання. В них говориться про славіх гетьманів і козаків-лицарів, що служили вірно Богові й Україні/.
9. Народні думи про Байду, Бурю на Чорному морі й ін., які співали кобзарі та бандуристи.

3. Проба /XIX - XX ст./

1. Українські найславніші поети та письменники: /Першу книжку українською народною мовою написав Іван Котляревський /1769 - 1838/ з Полтави - "Енеїда" в 1798 р.; написав ще "Наталка

Полтавка", що її часто ставлять наші театри/.

Тарас Шевченко /9.III.1814-10.III.1861/ - Кобзар України, найславніший український поет, відомий маляр і великий патріот. "Кобзар", /Заповіт/.

Левнід Глібів /1827 - 1893/, байкар, дитячий письменник, відомий дітям як Дідусь Кенір.

Іван Франко /1856 - 1916/, дуже талановита людина, громадський діяч, науковець /співробітник Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові/, поет, повістяр, дитячий письменник: "Коли ще звірі говорили", "Абу-Касимові капці", "Лис Микита і інші.

Михайло Коцюбинський /1864-1913/, відомий письменник, що також і для дітей написав декілька оповідань: "Ялинка", "Нюремберське яйце", Харитя" і інші.

Леся Українка /1871 - 1913/, велика громадянка й слава письменниці, що написала для дітей декілька віршів, "Казку про Оха - чародія", "Біда навчить", "Метелик" і інші.

Олександр Олесь /1874 - 1944/, видатний поет. Збірки віршів для дітей, інсценізації казок.

Чайківський - історичні повісті, Кашенко - історичні повісті, Золотокрилець "Син України".

Зі сучасних визначніші такі дитячі письменники та поети: Наталя Забіла /УРСР/, О.Іваненко /УРСР/, О. Копиленко /УРСР/, Роман Завадович /ЗДПА/, Ганна Черинь /ЗДПА/ і інші.

Дитячі журнали: "Дзвінок" у Львові, "Молода Україна -Київ", "Світ Дитини - Львів", "Дзвіночок" - Львів, "Малі Друзі" -Львів, "Новак" -Авгзбург, і інші.

Найкращі малюнки до дитячих книжок це праці Охріма Судомери /"Байки" Глібова, "Бім-бом, дзелень-бом!", "Весела праця" і т.п. Едварда Козака відомого під скороченим прізвиськом ЕКО, "Лис Микита" Франка, "Казка дітям невелика про курчатко й про шуліку".

Найвидатніші українські мистці: Олекса Новаківський /1872 - / - один з найбільших українських малярів.
Юрій Нарбут /1886-1920/ славний українських графік, професор і ректор Української Академії Мистецтв у Києві /поштові марки, герби: тризуб, гроші: карбованці, гривні тощо/.
Василь Кричевський /... -1952/, видатний малю, графік, архітект, мистецький керівник при ВУФКУ /Всеукраїнське Фото-Кіно Управління/ - українські історичні фільми.
Петро Холодний - /1876 - 1930/, міністр освіти УНР, маляр, відомі його вітражі в Успенській церкві у Львові, іконостас, дереворити, ілюстрації тощо.
Олександр Архипенко /1887/ світової слави різьбар і маляр.

3. Багато дітей приглядалися на сцені до опери-казки "Коза - Дереза", для якій музику написав найбільший український композитор Микла Лисенко /1842 - 1912/.

4. Талановитіші мистці української сцени: Марко Кропивницький 11841-1910/, актор /комік/, режисер, драматург "Невольник"
Михайло Старицький /1840 - 1904/ поет, режисер, найкращий декламатор XIX в., драматург: "Богдан Хмельницький" і інші.
Іван Тобілевич /1845 - 1907/, актор, драматург: "Наймичка", "Бурлака", "Сава Чалий".
: Марія Заньковецька /1860 - 1928/ славно акторка.
: Володимир Блавацький /1900 - 1953/ видатний актор, режисер.

5. Славні українські танцюристи: Василь Аврамко, Валентина Пеславець /ЗДНА/, Оленка Заклинська.

6. Українські співаки, диригенти: Модест Менцинський, тенор, оперовий співак, Сальомея Крушельницька, сопрано, світової слави.
Олександр Кобицький /1875-1944/ визначний композитор і диригент київської опери, стояв на чолі "Української Республіканської Капелі" ще під час концертних подорожей по Європі й Америці здобула славу українській пісні.

Хоткевич Гнат /1877/ - бандурист, актор, письменник, /капелябандуристів/.

7. Олександр Довженко /УРСР/ відомий фільмовий актор і талановитий світової слави кіновий режисер /фільми "Звенислава", "Земля"/.

8. Іван Боберський /1870 - 1941/ - батько українського тіловиховання, довголітній голова "Сокола-Батька" центральї української тіловиховної організації "Сокіл".

Олександр Гаркавенко, український змагун, що здобув кілька разів світове мисцтво в дужанні у Нью Йорку.

9. Др. Олександр Тисовський /ДРОТ/ - основоположник Українського Пластового Уладу.

10. Народня творчість: вишивки, писанки, килими, різьба, /гуцульський топірць/, посуда, весільні, похоронні й інші обряди, пісні тощо.

11. Український заповідник - "Асканія нова".

12. Українські високі школи, науковці та винахідники. Були в нас університети в Харкові, Києві, Одесі й інших містах України. На еміграції працює /від 1921 р./ Український Вільний Університет /УВУ/. Українські науковці згуртувалися в установах: 1/ Наукове Товариство ім. Т. Шевченка /НТШ/ в Львові, що довгий час діяло під проводом проф. Михайла Грушевського; 2/ Українська Академія Наук /УАН/ в Києві /1918 р./ Українські вчені опрацювали під проводом др. Г. Раковського першу "Українську Загальну Енциклопедію" /УЗЕ/ в 1931 р. та "Енциклопедію Українознавства" в 1950 р.

Загально відомі українські вчені: Федір Вовк /1847-1918/ - антрополог, довголітній професор Високої Школи Антропології в Парижі, відомий по всьому світу своїми дослідями.

Іван Горбачевський /1854-1943/, світової слави математик, професор університету в Празі.

Іван Пулюй /1845 - 1918/ - визначний фізик, профе-

сор політехніки в Празі, /дослідник фізичних прикмет газів і електрики, один із предтеч рентгенології/.

Михайло Грушевський /1866 - 1934/, великий патріот, славний історик, перший президент У.Н.Р.

Іван Верхратський /1846-1919/, педагог, природник, знавець комах, особливо метилів.

Володимир Вернадський /1863-1945/ визначний мінералог, /філософ природи й основник біохемії/, перший президент УАН.

Павло Тютківський /1858 - 1930/ геолог і географ, професор київського університету.

Степан Рудницький /1877 - / творець географії України як окремої науки, професор університету в Празі.

Данило Заболотний /1866 - 1929/ світової слави бактеріолог /холера, чума/, президент УАН.

13. Величаві будівлі, пам'ятники тощо: Гетьманська палата в Батурині. Пам'ятник гетьмана Хмельницького в Києві. Дніпрогес /Дні - провська Гідроелектрична станція/ і т.і.

14. Митрополит Андрей гр. Шептицький /1865-1944/, видатний патріот, царський в'язень, меценат української культури, великий приятель українській молоді. /Національний Музей у Львові, табори Сокіл, Остодір і т.д./

ЗАВВАГИ: Цією частиною ми закінчуємо визначення загальних рамок українознавства для новаків, які охопили ми розділами: 1/ географія, 2/ історія, 3/ культура. Коли Ти приглянешся до 3. розділу, з острахом побачиш ряд більше або менше а то й зовсім невідомих прізвищ та фактів. Та хай Тебе це не лякає. Ти можеш і мусиш сказати дітям багато про речі, події та особи, про які може загал не знає. Ти мусиш однаке говорити до дитини зрозумілою для неї мовою і про можливі для її зрозуміння навіть наукові факти. Пам'ятай про те, що дитину інтересує звичайно лише одна особливість особи чи явища. Її не цікавить всебічний розгляд даної особи чи події, що є таке притаманне для юнака чи ст. пластуна. До кожної справи можна підходити з різних точок зору. Може хтонебудь завважити, що н.пр. "Слово о полку Ігоря"

надто тяжке для новаків до першої проби. На нашу думку це прекрасна розповідь для новаків. Передаймо їм зміст подій, а розгляд "Слова", як літературного твору залишимо юнакам чи ст. пластунам. Цим ми досягнемо того, що новак буде знати щонебудь про "Слово о полку Ігоря". Або: може хтось сумніватися чи не зтяжкі для новаків до другої проби поняття: "Острожська Академія", "Острожська Біблія". Визначення поняття академії як найвищої наукової установи в державі чи як високої школи для строго означеної фахової освіти н.пр. Господарська Академія - напевно будуть заважкі для розуміння новакими. Та коли Ти наважеш до розуміння школи дитинню, як школяря початкової школи, а потім піднімешся о один ступінь вище і скажеш щонебудь про учнів середньої школи, а потім про студентів високої школи /Академія, Університет/ - напевно досягнеш своєї мети. Очевидно, що треба перерести ще якусь гру чи розказати дещо про життя студентів /Сагайдачного й інших/ на тлі мальовничого опису замку в Острозі, а на кінець коротко згадати ще "Острожську Біблію" та Івана Федоровича. Так досягнеться бажаного нам запізнання новаків з Острогом - визначним осередком української культури. Або: н.пр. до 3-її проби запізнання новаків з Юрієм Нарбу - том на тлі українського гербу, поштових марок, українських грошей: карбованці, гривні, тощо чи з І. Верхратським на тлі розмови про комахи /мотилі/ - хіба не буде важке.

Важливим є метод! Напевно щось заворушиться у глибинах Твоєї душі, коли усвідомиш собі, що Ти багато з того, про що тут написано, не знаєш. Вірю Тобі. Подані дані - це лише рами, які ми мусимо виповнити змістом. У слід за цим перед н а м и зараз велика робота не лише одиниць, але нас всіх: з б и р а т и м а т е р і я л и про подані особи чи події й перемиляти їх до Редакції В.О.Р., якої завданням буде оформити ці розповіді, гри тощо й видати щось в роді "Молодість славних людей" чи т.п. Та ще раз мусимо підкреслити факт необхідності збірної праці всіх виховниць і виховників. Та на жаль загал виховників чекає на те, щоб все готувати ддержати від нас, а допомогти нам не дуже то збирається.

Для прикладу: повідомляють нас, що одна сестричка знає гарне оповідання для дітей зі життя У.П.А. На лист, написаний у справі переселення нам тої розповіді для загального використання ми не одержали жодної відповіді від особи, що нам подала ту інформацію. З такою допомогою і співпрацею ми далеко не заїдемо.

Ще декілька заваг: Не подавай новикам поданих дат, що їх поміщено для Твої орієнтації щодо часу життя та діяльності даній особи, а що може бути Тобі допоміжним у праці. Постарайся усвідомити собі й зрозуміти ряд понять: тому подаємо Тобі декілька визначень понять, які Ти відповідно до розвитку дитини вже напевно поясниш їй, коли в Тебе буде даного поняття.

Культура / = плекання / - в людини: духовий розвиток, стан освіти та звичаїв; у протилежності до "природи" - все вироблене людиною, як суспільною істотою, від примітивних виробів дикихів до продуктів сучасної техніки / "матеріальна культура" / та від тваринного животіння до мистецтва, науки, літератури й релігії / "духова культура" /.

Цивілізація = високий ступінь розвитку суспільного життя, головню технічно-культурних уладжень; матеріальна культура.

Енциклопедія = Книга знання.

Братство = товариство, що опікувалося церквою, братчики дбали про прядок у церкві, купували свічки, книги, ікони, збирали гроші на церковні потреби. Крім того братства помагали своїм членам підчас хвороби, бід тощо, дбали про освіту, школи, друкарні, лікарні, як н.пр. Старописія / = Оборона Хреста / в Львові.

Меценат = захисник і добродій учених, письменників і мистців.

Драматург = автор твору для сценічного виставлення.

Публіцист = людина, що пише на громадсько-політичні теми.

Графіка = мистецтво рисуння в протил жності до малярства, що орудує краскю.

Вияснення деяких інших понять знайдеш на іншому місці цього числа В.О.Р., а деякі вишукай сам в словнику чужих слів, енциклопедії тощо.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ НОВАКІВ У СУЧАСНУ ПОРУ.

Що раз частіше зустрічаємо в пресі журливі голоси щодо долі нашої дітвори, яка на наших очах швидко вбирає в себе головні відемні впливи чужини. Турботні заклики бють на сполох, та на жаль без більшого успіху. Стверджують вони загрозливий стан та питають, що діяти, щоб запобігти швидко-наступаючому відчуженню дітвори.

Постараймося проаналізувати наше сучасне положення на еміграції й по освідомленні собі фактичного стану попробуємо знайти вихід зі ситуації в формі конкретних напрямних нашої дії для збереження наших дітей для України.

На рідній землі ми виростили, любуючись красою золотоколосих піль, крутих річок, зелених лісів, кучерявих горбів нашої багатіввітної України. Спів жайворонка, стрибки серен, гри на левадах, шкільні прогулянки, сходини в Народному Домі, колядування, великддне дзвоніння давали нам радість життя. Ми бачили в родині авторитет батька, глибоку віру в Бога, повагу до старших від себе людей, на громадській ниві неструджених працівників Пресвіти, молодечих організацій і інших установ. В наших мріях, хоч і невиразно, зарисовувалася Українська Держава, держава, до якої належали наші міста та села враз з нами, їхніми мешканцями.

Та жаклива в бурі й громи хуртовина покотилася по нашій землі... Ми опинилися поза межами України. Чим даліше ми віддалялися від рідної землі, тим більше ми бачили нашу велику внутрішню потенціалну духову силу й технічну нашу відсталість. Це усвідомлення при рівночасному незнанні чужих мов пригнічувало наше почуття моральної вартости нас і наших предків, а з глибин нашої душі щораз сильніше стало відзиватися почуття малоцінности. Зовнішній блиск чужого нам світу зі своїми хмародерами, рухом безлічі авт, телевізійними апаратами тощо, якими його жителі стараються прикрити свою внутрішню

вбогість ще більше затьмарює наш ум. Та цей стан хвилиний. Поволі ми будимося зі сну. Та чи всі? Дехто з нас вже поклонився засобові до життя й прийняв його за мету. Багато з нас живе з дня на день з одним лише бажанням — заробити гроші, купити хату чи хутір, забуваючи про великі завдання, що стоять перед нами. Тому й не дивно, що тривожні сигнали проходять мимо загалу українців, навіть зі закінченою передньою, а то й високою освітою. А тим часом тут-то-там, головню в чужих школах, звертають на себе увагу чужинців, а потім і нашу, наші діти, своєю висвою оцінкою в науці. Наші діти, що мало що, а то й зовсім не бачили України, добре почувуються в теперішньому середовищі н.пр. в ЗДПА. На них не тяжить п'ятно малоцінності. Чужа мова не робить їм жодних труднощів, технічні досягнення для них зовсім природні. Ба щобільше, знання часом декількох мов зароджує в них почуття вишості. Для наших дітей доступні всі різноманітні книжки, публичні бібліотеки. Вони мають колосальні можливості для науки, яких не використовують повністю ні учителі ні батьки.

Так, загаль українців криє в собі потенціальної силу завдяки нашим природним здібностям, які не виявляються або марнуються з уваги на деяку духову розхристаність, невпорядкованість, лінивість і брак державно-громадського виховання чи вироблення. Тому й не диво, що наші діти вибиваються у чужих на перші місця. Наша висвка культура при технічній задофаності натрапила на чужині на дволі низьку культуру при високому технічному устаткуванні, високій цивілізації. Ми, в яких переважали моральні цінності над технічними, зустрілися з протитехнічним явищем і ми стали ні в сих ні в тих ... На акліматизацію потрібно деякого часу.

Яка ж ситуація зараз по наших громадах на чужині? Батьки у боротьбі за здобуття матеріальних основ для життя, загаль батьків занедбує обов'язок виховання дітей, які часто-густо виростають на вулиці, втягаючи в себе вуличний спосіб поведін-

ки і т.д. Це явище загрозове, бо воно може довести до втрати авторитету батьків, а згодом, коли батьки не зуміють вміло пристосуватися до існуючих умовин, може нарости прірва між батьками й дітьми, а це знову може довести до швидкої асиміляції з місцевим населенням.

Церква - Впровадження деяких римокатолицьких звичаїв в грекокатолицьких церквах /ЗДПА/, проповіді в англійській мові, надмірний натиск на конспекти і т.д. - це все навряд чи сприятиме поглибленню релігійних почувань, а це для нас немаловажне! Ш к о л и - Бивінування парохіяльних шкіл /ЗДПА/ назагал бідне, методи навчання недостатні, зокрема коли говоримо про вивчення релігії. Парохіяльні школи в ЗДПА не все йдуть по лінії інтересів української спільноти. ОПДЛ /Об'єднання Працівників Дитячої Літератури/ обмежилося з уваги на брак відповідних фондів у своїй діяльності лише до видавання в ряди-гади книжечок. Немає можливостей об'єднати працівників дитячої літератури коло журналу, щоб з однієї сторони дати дітворі журнал, а з другої, щоб змобілізувати всі наші сьогоднішні сили, й пляново та скоординовано відповідно до існуючих умовин, вести роботу по лінії збереження української дітвори для України. Журнал "Мій Приятель", видаваний у Канаді не заспокоює духових потреб дитини.

П л а с т - одинока організація, яка займається вихованням дітвори. Та на превеликий жаль загал пластунів не має ще справжнього розуміння до новацьких справ, хоч і багато про новацтво деклямує. Новацтво зараз найчисленіший уряд Українського Пласту. Для правильного ведення роботи у сучасну пору потрібно в першу чергу добрих виховників та вміло поставленого журналу. Для вишколу виховників уладжуються вишкільні лабори. Фреквенція учасників однак незадовільна, а скільки з них, запитаймо, закінчує вишкіл, докладніше - виповляє 3-місячний плян праці, щоб виповнити одну з вимог для здо-

буття ступня новацького виховника? Є жертвенні й працюючі виховники й їх дедалі багато. Та варто б знати чи кожний новацький виховник здає собі справу з важливості праці на відтинку новаків у сучасну прру. Чи виховники добре спостерегають дітей, стараються їх зрозуміти й задовольняють їхні зацікавлення; чи в випадку своїх браків працюють над собою, щоб свої знання поширити, а в дальшому стараються знайти відповідь на ставлені новачками запитання, чи обмінюються досвідом на сторінках В.О.Р. Справа новацького журналу сьогодні не представляється світло, бо не має достатніх фондів на це. Прикро стверджувати це. На мою думку ми легко могли б видати журнал, якщо б ми скоординували свою видавничу діяльність.

Для наших виховників ми виготовили напрямні виховної діяльності в Правильнику УПН. Мої спостереження говорять, що мало подати до відома напрямні діяльності. Тому я хочу з іншої точки зору підійти до питання виховання новаків у сучасну пору.

Зіставляючи вище сказане, що відноситься до нашої спадщини, з якою ми вийшли з рідних земель і нові, й різноманітні умови, серед яких ми, розпорошені майже по всіх континентах землі, знайшлися, як також досягнення науково-дослідного світу, що сугерують нам думку про нову, атомову добу в розвитку людської спільноти, мусимо собі твердо сказати, що сьогоднішня наша дійсність вимагає визначити собі напрям, виготовлений під кутом майбутнього, ПЛАН ВИХОВНОЇ АКЦІЇ на чужині. Зараз потрібно поробити якнайскоріше заходи, щоб:

1/. зберегти й розвивати високоякісні первні української духовності, які є своєрідні й визначають характер і український стиль на базі високоморальних, притаманних для українців, вартостей;

2/. Реалізувати нашу мету - вирощувати наших малюків по лінії національного й державно-громадянського виховання в аспекті побудови, а згодом розвивання Української Держави шляхом створення великої, духовної спільноти дітей, розкинутих по всіх континентах

Землі, відповідного виховання, метою якого повинна бути високоякісна, новітня, одуховлена людина.

3/. Повести наше виховання продуманим і плановим шляхом, по рейках:

а/ створення єдності виховного фронту: батьки, священники, школа, Пласт, роблячи всі заходи на те, щоб ми /батьки, українські священники, українські вчителі, пл. виховники/ залишилися авторитетом для наших дітей;

б/ зорганізування високоартісного українського середовища на місцях поселення, в якому дитина могла б заспокоїти всі свої заінтересування, одержати відповіді на по-змосі всі питання від наших, не чужих виховників, в якому дитина добре почувалась би, за яким дитина тужила б. Основою високоартісного українського середовища містить стати поєднання українських духових цінностей з головною матеріальними цінностями, переважно технічного порядку довкілля світу в одне ціле, а це уможливить дітям бачити українців не як людей відсталих, а як людей, що навіть переважають у дечому довкілля. Це запобіжить можливість прірви між батьками й дітьми та швидкому відчуженню з підсвідомим намаганням уподібнитися лише до довкілля;

в/ поглиблення та поширення змісту нашої роботи головню по лінії українознавства й заінтересування досягненнями сучасної науки та винаходів з очевидним залишенням як основи кристалізування характеру;

г/ зміни методу роботи, відповідного для дитячого середовища, в якому наші діти перебувають.

Насувається питання, чи це є можливе до зреалізування.

По-моєму так! Передумови:

- 1/ усвіднення собі загрози зі сторони чужини;
- 2/ поведення відповідної акції серед батьків, священників і українського громадянства;
- 3/ добра воля і справжнє творче бажання пластунів, батьків, священників, учителів реалізувати ідею збереження української

дітвори для України. А тоді шойно буде можливий до здійснення вище згаданий план. Тоді УНН, маючи добрих виховників, журналістів для новаків, достатню фінансову базу йтиме не піщаними стежками, а твердими плаями зніматиметься вгору, щоб виконати свій обов'язок супроти Бога й України.

Т. САМОТУЛКА

ДБАЙМО ПРО УКРАЇНСЬКУ КНИЖКУ НАШИМ НОВАЧАТАМ!

Чомусь так часто доводиться нам чути дивні питання із уст наших новачат: "Чи Святий Юрій — то такий український Рой Роджерс на коні?"

"А хто був сильніших: Тарзан чи Богдан Хмельницький?" — і такі подібні. Відповідаємо на ті питання, як вмімо, на кожному кроці підчеркаємо вищість всього, що наше, але вкінці доводиться нам спитати самих себе: "Звідки беруться такі питання у наших дітей?"

Беруться вони із того, що наші діти щораз то більше зачитуються у чужій літературі, головню в т.зв. "коміксах" та поволі починають вrostати у світ, що там зображений. Зайво і згадувати, що світ цей ніяк не відповідає ідеалам, що їх ми хочемо вщипити дітям у Пласті. Там на кожному кроці прославляють грубу фізичну силу, підступ, злочин, а нехтують поняттям чесности, лицарськості, що якраз і повинні творити весь зміст життя новака. Та це ще не все лихо: вrostаючи у чужий світ, дитина тим самим відчужується від всього, що своє, а це для нас найгірніше!

І тому такі, на перший погляд лиш змішні та недоречні питання новаків нехай стануть нам поштовхом, щоб застановитися глибше, як нам, сестричкам та братчикам із цим лихом боротися.

В першу чергк — наше завдання, відтягнути дітей від читання коміквів. Це можна зробити легко, поки воно ще не надто закорінене. Пізніше, коли дитина вже привикне до сприймання всього, що

читає, якраз у такій формі, як це подають комікси важко буде її від того відтягнути. Звичайно, що проста заборона може лиш збільшити зацікавлення у дітей цими речами. Та вже коли краще ділає, коли сестричка чи братчик, побачивши в новацьких руках комікса, просто скаже, що він поганий, що образки негарні, що той чи інший "герій" так поступає, як новак напевно ніколи не поступав би. Погляд братчика чи сестрички, і то власне особливо, коли він "оригінальний" — та відбігає від того загального, що знають всі, має між дітьми величезну повагу. Новак тішиться, що він печув від братчика якусь таку правду, що її інші не знають, та буде нею на кожному кроці хвалитися. А це вже основний крок до того, щоб у рої витворилася загальна атмосфера ворожості до коміксів, і тоді новаки залюбки самі будуть їх "викорінювати". Не треба хіба й згадувати, що комікс в руках виховника заперечував би все, що він сказав, та знищив би всі його, такі кінечні тепер, намагання.

Та мало викорінити комікс. Цим частинно віддалимо дитину від впливів чужого світу. Але це ще не все. Наше завдання — і це ми всюди підчеркаємо — не забороняти дитині, а більше давати. Так і тут, треба нам дати щось свого, що зблизило б дитину до нашого, тепер так далекого світу.

Це буде без сумніву — українська книжка. Про роздобування книжок ми вже згадуємо в цьому числі ВОР. А тепер подумаємо про щось ще: як роздобувши цю книжку, подамо її новакові чи новаці. Здається, це справа легка, та може надто самозрозуміла, але у практиці побачимо багато перешкод. Перше — нерідко трапляється і таке, що новаки, особливо молодші, не вміють навіть читати по-українськи. Це явище таки вже дуже сумне і треба йому якось зарадити. Звичайно, є проминемо можливості, щоб поговорити із батьками новака та звернути їм увагу, що дитина в цьому відбігає від рівня рая. Майже у всіх більших українських осередках є українські дитячі школи чи курси, на які варто звернути батькам увагу, а коли їх нема, можна порадити батькам вчити дитину дома чи підібрати інструктора.

Самих же дітей можна теж дуже вдало захопити до цього діла

Особливо молодшим напевно подобається гра із розпізнаванням українських букв, витятих із барвного паперу, чи шукання їх, похованих у домівці та опісля украдання слів із них /хто більше слів уложить із визначеної кількості букв./ Можна теж припнати кожному новакові одну букву до рукава, а тоді один має уставити їх у ряді так, щоб букви разом дали якесь слово. Коли бачимо, що новаки вже знають читати та писати, можна вимагати, щоб предмети, скажім у грі Кіма - записували. Писані накази чи доручення /очевидно-десь дуже таємничо заховані, і треба їх шукати/ - теж подобається новакам. Це звичайно, лиш приклади. Помислова сестричка чи братчик напевно зуміють уложити багато більше гор на цій самій гннові. Ціль: щоб новаки зрозуміли, що вміти читати по-українськи - це гордість доброго новака, а хто цього не вміє, не може виграти гри.

Та це ще не кінець у труднощах, що їх доводиться нам поборо- роти. Вже саме запам'ятання букв та вивчення, як їх складати в слова - це не легка праця для новака. Та щойно після цього приходить друга стадія: новак мусить перейти від того, що вміє складати букви, пізнавати читати і тітитися, що вже кожна буква йому знайшма, до того, що не звертає уваги на букви, а на зміст книжки. Цей перехід нелегкий, та ми теж можемо його упростити, коли наприклад пнемо розказувати якесь оповідання, перестанемо в якомусь цікавму місці, та дамо новакам книжку, щоб дальше мамі читали. Тоді, мабуть, цікавість переможе і новаки займуться змістом. Коли бачимо, що новаки вже опановують читання, можемо уладжувати гри, в яких новак має, наприклад, вичислити, які книжки читав, або сестричка викликає назви поодиноких книжок, а ті, що її читали, голосяться. Цікава історія, коли то новаки стають по- одинівкими книжками, та кожний розказує, про що то він може новакам сказати та просить його пильно читати. Інценізація спільно прочитанню теж дуже заохотить новаків до дальшого читання. Ідеалом є атмосфера між дітьми в роі, де прочитання кожної нової книжки свважається - свого роду "геройством", де між дітьми, зовсім невимушено, розмова сходить сама собою на прочитане, де діти

радо міняються книжками. Тоді вже неважко буде і заохотити новачат, щоб постарали собі свєю власну розвучи гніздову бібліотеку.

Якось завжди так бувало, що в важких для нашого народу часах якраз книги відігравали першорядну ролю у відродженні національних праувань, у мобілізуванні народніх сил до нового чину. Не слід нам отже поминати книжок, як виховного засобу для новачків, коли йде така напружена боротьба за те, щоб вратувати їх перед впливом чужини та виплекати у їх серцях любов до далекої Батьківщини.

Одно важне: Ми не маємо завдання вчити дітей читати та писати по-українськи. Ми маємо лиш нашими, пластовими засобами, дати дитині до зрозуміння, що це вміння річ необхідна, і належить до обов'язкових прикмет доброго новачка. Ми не будемо вчити - а лиш захопимо дітей українською книжкою, вкажемо дітям на це джерело справжніх наших власних вартостей.

ЛІСОВА МАВКА

В Е Л И К И Й В І З

У ясну, зоряну ніч видно сім великих зірок укупі. Ті зірки зветься "Великий Віз": чотири зірки - коліщата, а три інші то зігнений "дипель". Біля середньої зірки це є маленька зірочка. Її зовуть Собачкою. Про той зоряний Віз розказують таке:

Давне-давню колись на землі була страшенна засуха: повисихали всі річки, струмки, колодязі, позасихали дерева, куді, трава й умирали від жаги люди та тварини.

Раз нічю з дому вийшла дівчинка й пішла з ківшиком шукати води для своєї хворої матері. Ніде не найшла води і, стомившись, лягла в полі на траву та й заснула. Коли ж дівчинка прокинулася і взялася за ківшик, то мало не вихлюпнула з його води. Ківшик

був повніський чистої, свіжої водиці. Зраділа дівчинка, хотіла напитися та згадала про те, що може вже більше не дістане води для матері, й побігла із ківшиком до дому. Вона так поспішлася, що не запримітила під ногами й собачати, спотикнулася об нього та й випустила з рук ківшик.

Злякалася дівчинка: думала, що розлила воду, але ж ні, ківшик рівнєсеннюк стояв на своєму денці й уся вода була в ньому ціла. Тоді вона налила на долоню води й дала собачаті напитися. Вно випило та й повеселішало.

Коли дівчинка знову взялася за ківшик, він з деревляного зробився срібним.

Дівчинка принесла ківшик до дому й подала матері. Мати сказала: "Мені однаково вмирати, пий краще сама" — і віддала ківшик дівчинці. І в ту мить ківшик із срібного зробився золотим.

Тоді дівчинка, яка не мала вже більше змоги терпіти жаги, хотіла вже напитися, як раптом у хату ввійшов подорожній і попросив вди. Дівчинка проковтнула слину й подала подорожньому ківшик. І нагло з ківшика вискочило сім величезних брилянтів, а потім полилася з його струмочком чиста, свіжа вода. А сім брилянтів полетіли все вище та вище, і злетіли вони на небо й стали сузір'ям, що зветься Великий Віз.

О. Білоусенко

ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ /Українська легенда/

Тисячі козаків, невільників-українців довгі роки мучились в тяжкій турецькій неволі, приковані до весел на галерах /суднах/ та на інших важких роботах.

Молилися невільники до Святої Діви, Покровительки українського народу, плакали й благали Її, щоб допомогла вернутися додому, "на тихі води, на ясні зорі..."

Молилися також за них товариші в Січовій Церкві Святої Покрови, молилися за них рідяючи їхні матері, жінки, сестри, діти.

Іноді щастило тим невільникам визволитися і втекти до дому. А тоді йшли вони суходолом по Балканському півострові головню вночі, ховаючись у день по лісах та ярах, щоб турки їх не піймали, бо зловленим утікачам вони виколювали очі. А в ночі втікачі знаходили дорогу по зорях, по тій зоряній мряковині, що простяглася на небі з південного заходу на північний схід, тобто якраз із Царгороду в Україну.

І вірили вони, що то - Мати Божа - зібрала всі сльози невільників та їх родин і з тих сліз настелила їм **показний шлях**.

Чумаки ходили в Крим і теж робили мандрівки здебільша вночі, холдком, щоб менше втомлялися воли. А в день попасали їх і самі спочивали. Ото ж і вони орієнтувались по світлій мряці, по "Чумацькому шляху".

ЛЮДСЬКЕ ТІЛО

Посварилися між собою частини людського тіла й відмовилися від роботи.

- Ми не хочемо, не хочемо носити на собі всього чоловіка - сказали ноги.

- Ми не будемо робити - сказали руки.

- А я, мимрив рот - заперестав жувати їжу для плунка.

О, він такий пан, лежить собі та гріється, а ти тут для нього гризи та жуй.

— Ми не хочемо бути сторожами, — сказали очі — не хочемо дивитись.

Вуха відмовились слухати, а ніс не захотів нюхати. Язик перестав повертатися.

Так одна за одною частини тіла людини перестали робити й допомагати одна одній.

Людина захворіла, всі частини тіла ослабли, а тіло саме стало худнути й сохнути.

Зрозуміли тоді частини тіла, що не гарно сваритись, що треба допомагати одне одному. Всі разом узялися до роботи, знову поздоровіли, а чоловік одужав.

ГУТІРКА про ЯЩІРІВ

"ОЧАЙДУШКИ" поїхали зі сестричкою на прогулянку за місто. Вже там у лісі й відпочили і їли, і гри грали, а опісля кожний міг робити, що хотів. Хто кидав мячем, хто скакав через шнурок, а Утя бігала поміж дерева та шукала щонайкращих квіток, щоб їх засушити та вліпити у реєву хроніку. Так вона відбігла трохи далше за дерева — та нараз чогось дуже крикнула, аж всі налякалися. Сестричка була миттю біля неї, а за сестричкою цілий рій, бо може якраз Уті трапилося щось злого, та треба її рятувати. Та злого мабуть і нічого не трапилося, тільки Утя тупилася з плачем до сестрички та розказувала, що от-там-о щось таке страшне та велике лізло простісінько до неї. І хай сестричка туди не йде, бо воно могло б і сестричці щось злого зробити.

Але сестричка пішла, а за нею цілий рій, хоч не одній серденько зі страху товклося, а за всіма навіть Утя!

І всі разом побажали на пеньку — маленьку ящірку. Утя вже знов хотіла від неї втікати, але сестричка просто підійшла до пенька та — взяла ящірку і поклала її легенько собі на руку. Ящірка сиділа так тихенько та так цікаво дивилася чорними, блискучими очками, що чомусь навіть всі забули її боятися.

-Ну що, Утю, спитала сестричка - , чи оце той страшний звір, що ліз проти тебе?

Утя трошки почервоніла і шепнула: "Так", а тоді вже цілий рій почав говорити:

- Прошу сестрички, та це ж нема чого боятися!

- Та воно таке маленьке, таке зялене!

- Та воно нічого злого не зробить!

- Воно називається ящірка! Я таку в книці бачила!

- А Утя казала, що воно таке велике - велике!

- А воно маленьке, і певно ніколи не буде більше!

Деж може бути ящірка велика!

- О, це вже не так - перервала сестричка, - Чи чули ви про таких великих ящірок, що живуть у гарячих краях у ріках?

- Про крокодилів?

- Так, добре Мотрусю. А ще колись дуже-дуже давно, то й на нашій землі, в Україні жили такі велитенські ящурі...

- А які великі?

- Деякі були і такі, як велика, кім'яка поверхова каменниця. Один слід їх ноги був такий великий, що в ньому могла б квізна із вас зовсім добре сховатися.

- Ой, аж такі великі?

- А прошу нам щось про них розказати!

- Добре, ходім на полянку, де ми бавилися, то я вам розкажу.

Всі посідали кругом сестрички, а ящірку поклали на камінчик, проти сонця, бо ящірка любить вигріватися. І тоді сестричка почала розказувати:

- Було це дуже, дуже давно, мільони років тому. Тоді на нашій землі було ще так гаряче, як тепер хіба десь в Африці, в гарячих краях. Тоді то жили на нашій землі отакі велитенські ящурі. Були такі, як наші теперішні ящірки, були й інші. Одні з них пливали в воді, та трохи скидалися

на риби, бо мали плавці замість ніг. Інші знов мали тверді панцирі, так, як сьогодні черепахи, а кругом панциря ще гострі колючки. Деякі мали знов вздовж хребта такий неначе гребінь із твердих рогових плиток. Інші мали один або й два роги на голові, а деякі й на носі так, як сьогодні носороги, що їх ми бачили у звіринці. А були ще й такі, що мали крила та могли літати.

— Так, як пташки?

— Так, тільки, що вони не мали пер на крилах, а їх крила були подібні долиличих, були такі лиш оболонки поміж кістками.

— А вони людям нічого не робили?

— Тоді ще й людей на світі не було. Та й то, ці ящурі навіть і іним звіром ніякого лиха не робили, бо звичайно їли лиш рослини.

— А проку сестрички, а як сестричка знає, як вони виглядали, коли ще тді людей не було і ніхто їх не бачив?

— Звичайно, що живих їх ніхто не бачив, але сьогодні ще нераз знаходять їх кісті, що залишилися в землі, а часто й цілих таких звірів, закаменілих у скалах.

— А як вони закаменіли?

А от так: гинув такий звір та падав на землю, а опісля нераз море заливало ту частину землі та наносило на нього багато-багато намулу. З часом море відпливало, намул тверднув та змінився в скалу, а з ним разом і ящур. І тепер нераз, коли ріка розмие скалу, чи то скала звітріє та обсунеться, тоді вчені нераз знаходять кісті таких звірів чи то й цілих їх. Нераз найдуть лиш одну-дві кістки, але з цього вони вмють теж вже пізнати, як цей звір виглядав та коли жив. Такі кістки беруть тоді до музею.

— О, я знаю, ми були з мамою в музею недавно!

— Проку сестрички, хай вона не перекоджує! Ну і що там з ними роблять?

— Там їх чистять докладно із решток скали чи піску, відрисовують чи то фотографують та описують, як вони виглядали, та тоді виставляють в музеї, щоб всі могли подивитися.

- Прошу сестрички, то як я буду велика, то я буду таких звірів на Україні відкопувати!

- А чому б то ні! От в Англії була така одна дівчинка, що вже змалку дукала тих звірів. Вона жила зі своїм батьком над морем, та жили із того, що збирали мушельки зчерепапок та продавали їх приїзжим гостям. Так от вона, коли збирала мушельки, не раз натрапила на такі залишки звірів, і цікаво їй було знайти їх ще більн. Так вона й почала їх дальше шукати, а було їх там на щастя багато, а коли виросла, то тільки й цим займалася.

- А ми хочемо дуже такого звіря хоч на образку побачити!

- А я б його до своєї хатинки дала - дуже несміло про-
ска Ура ...

- Добре, погодилася сестричка: я на чергові сходняк принесу тобі книжку про тих ямурів, то собі відрисуеш...

Та тепер нам вже час іти домів...

- Прошу сестрички, а деж наша яшірка?

Але яшірка вже давно скористала, що новачки так пильно слухали як сестричка говорила, та пугнула в ліс ...

Сестричка ЛЕСЯ

ДАВНІ, ДАВНІ ЧАСИ ...

Ми всі любили дуже дядька Кліма. Він мешкав сам в невеличкому домі серед старого саду. Довкола дому росли старі липи, а далі витоптана стежка провадила до малого озера. Дядько Клим був великий любитель і знавець природи. Як тільки настане весна дядько Клим вже приготується до дороги. Ціле літо робить далекі прогульки в гори, ліси, а як прийде осінь він вертається знову до малого димку в саді й тоді то ми бігли до него, щоб почути цікаві оповідання про життя звітів, птиць і рослин ...

Сьогодні він обіцяв нам розповісти про давні, давні часи, про дерева велетні, про перших звірів, які проживали на наших землях. Ми посідали на м'якому килимі, дядько Клим докинув дров

до кам'яної печі, бухнуло полум'я і теплом повіяло по кімнаті.

— Скажіть нам, дядьку Климе, чи це правда, що земля наша була колись мов розжарена куля? — запитав малий Богдан.

— Правду каже Богдане! Давно, давно, багато мільонів років тому наша земля була вогненною кулею, всі метали й каміння, які творили її цілість були розтоплені на плин, або були в виді газу. У найдавніші часи землі не було жодного життя на ній, бо вона була за гаряча й кожна жива істота мусіла би там згинуть. Потім земля остигла, вода скроплювалася, опадала в океани, моря, озера й ріки. В водах появилися перші живі істоти, по яких залишилися дуже малі сліди.

— А як виглядали дерева в цей час?

— Над берегами великих, чи малих збірників води почали виростати ліси. Це були велетенські дерева. Чи знаєте, як виглядають папороті? Сьогодні це дрібна, широколиста, зелена рослина. Але у давню давнину це були велетенські деревисті папороті, які росли, росли й ніхто їх не стинав. Вони від старости літ падали на землю, вітер і вода наносили на них пісок і намул, які покривали їх, на них виростали другі дерева такої ж або подібної породи й знову гинули таким самим способом. Минули літа, багато мільонів літ і ті загинені ліси принесли Україні чорне золото. Завдяки цьому цілий донецький басейн має величезні поклади кам'яного вугілля. Ліси ті твррили непроходимі гущі, який вже сьогодні майже ніде не зустрічаємо.

Ми сиділи заслухані в оповідання дядька Клима й не завважили, що на дворі великими каплями падав дощ. Осінні листки змочені холодним дощем вдарили об шиби подовгастих вікон. Дядько Клим поглянув на вікна й сказав.

— Бачу, що це не можете йти додому тому розкажу вам про тварини, які тді жили. Це були звірі — велитні. Називалися: дінозаври, іхтіозаври, бронтозаври, стиракозаври, стегозаври, тиранозаври і ін.

— Дядьку Климе, а що означають ті назви? спитав малий Івась, який сидів у куточку спокійно, наче б не брав участі в розмові.

— От бачите — продовжа даліше дядько Клим. ДІНОЗАВР означає страшний ящур, ІХТІОЗАВР — це риба-ящур. Всі ті перші звірі жили на тих місцях, де були буйні рослини близько води. Деякі з них жилися травою, рослинами, інші їли м'ясо й були хижаками. Ті, що жилися травою були лагідні, а через свою надзвичайну величину й тяжкість тіла — ліниві й неповоротні. Любили сидіти по саму шию занурені в воду, а шию витягали тільки тоді коли були голодні, щоб зірвати листки з дерев. Ті, що жилися м'ясом мусіли пукати дбичі, були рухливіші й звинніші, нападали на менших від себе звірів й пожирали їх. Перші звірі жили великими громадами. Деякі з них не були більші як 3 стопи, а інші знов були велитенські, бо довжина їх сягала 80 стій або більше, а важили 40 — 50 тон. Ті звірі-велитні жили на протязі 150 мільйонів літ, а сьогодні вже є 60 мільйонів літ від того часу, як вони загинули. Деякі звірі з породи дінозаврів зносили яйця, а доказом цього є знайдені скам'янілі яйця і в'їжелях і печерах.

— Дядьку Кліме, а звідки люди знають, що такі звірі жили, як це було так багато років тому?

— В цілком світі й в Україні було й є багато учених дослідників геологів н.пр. проф. Тутківський Павло, що займалися й займаються розкопками землі, скель, печер. Там знаходять поодинокі кістки, або й цілі кістяки таких звірів, скам'янілі цілі звірята, їх відбиту шкіру, чи панцирну луску. Вони це все збирають, досліджують, описують, а ми потому читаємо — вчимося й так довідуємося, що діялося в давніх, давніх часах.

— А як виглядав такий бронтозавр?

— БРОНТОЗАВР це один із найбільших перших звірів. Він мав грубі, неначк у слона, ноги, закінчені грубими пальцями. Тулуб короткий, грубий, а зате шия довезна, витягнена, груба, тонша біля голови й закінчена малою, плоскою головою

ящірки. Великий грубий хвіст робив бронтозавра тяжким і неповоротним. Тіло покрите було темно сірою нерівною твердою шкірою. Бронтозаври доходили до 80 стіп довжини й важили 40-50 тон. Живилися рослинами й залюбки сиділи в воді.

- Як виглядали ТИРАНОЗАВРИ, дядьку Климе?

- Подібні до бронтозаврів. Дещо коротші, бо 50 стіп довгі, а 20 високі. Це порода великого ящура-хижака, який в разі голоду нападав на інші звірі й поживав їх. Ноги їх були закінчені гострими кігтями, але тільки дві ноги служили їм до ходження, дві передні були занеділі й служили до притримування поживи, зате грубий, тяжкий хвіст не раз ставав їм в пригоді. На ньому тиранозавр опирав своє тіло під час відпочинку, або рдярив противника під час дрббою. На короткій, грубій шиї була осаджена голова великої ящірки зі сильними гостро озубленими щокми. СТЕГОНОЗАВР це також один із тодішніх велитнів, що мав дуже дивний вигляд. На зігнутому луковатому хребті були кістяні плити неначе великі загострені листки і там були найменші, на середині хребта великі, а при кінці тулуба знову малі. Хвіст був закінчений кістяними спицями, які служили йому як оборона перед напасником.

І це були СТИРАКОЗАВРИ, які були подібні дещо до слона, тільки горішня щелепа була загнута неначе дзьоб в долину, а зараз же над нею був острій ріг, звернений до гори.

Було ще багато, багато інших звірів, але вони вже всі загинули. Земля змінила свій вигляд, температура змінилася, повисихали багна, змінилися рослини, вся та порода звірів не могла втриматися при житті.

На дворі перестав падати дощ. Великий місяць заглянув у подовгасті вікна, ми попрацали дядька Клима, подякували за його оповідання і розійшлися домів.

Михайло КОЦЮБИНСЬКИЙ

НЮРЕНБЕРЗЬКЕ ЯЙЦЕ

Мабуть усі ви, діточки, бачили годинник; можете дізнатись, глянувши на його — чи вдень, чи вночі — котра година, можете почислити кожну хвилину. А було колись так, що люди не знали, як рахувати час. Розрізняли лише весну, літо, осінь та зиму, а добу ділили на день та ніч. У літній ясний день, коли сонечко весело сяє на небі — пізнавали люди, яка пора; але вночі або в глуху осінь не вміли дати собі ради. Не раз і не два думали люди над тим, як запобігти лихові. Та якось нічого путнього не вигадали. Один англійський король звелів наробити однакових каганців, розчислити, скільки їх може згоріти в добу, і відтак, за світлячи один за другим, рахувати час. Але на такий дорогий годинник могли спримогтись лише король та багатирі. Треба було, щоб каганці горіли безперестанку, щоб і вдень і вночі чоловік доглядав їх та засвічував новий, скеро догорить один. Багато було клопоту з тою вигадкою. Опісля видумали люди піщаний годинник. Брали дві скляні пляшечки з вузенькими пийками, насипали одну дрібненьким піском і злучали їх пийками до купи так, що пісок міг пересипатися з одної пляшечки до другої. Скоро лип пісок з верхньої пляшечки пересиплеться в нижню — перевертають її догори денцем, і пісок знов сиплеться, як досі. Недорогий і дуже простий такий годинник, але й з ним чимало мороки, — раз-у-раз треба назирати за ним. Напоследок винайшли дзигарі вежові. Хто й як перший вигадав це диво — невідомо. Кажуть, начебто араби перші вміли робити дзигарі і що арабський каліф Гарун-аль-Рашид року 807 прислав дзигаря в дарунок французькому королеві Карлу Великому.

Тодішні дзигарі не дзвонили й не мали маятника. Маятник приробили аж у XVII віці. Тоді також поділили годину на 60 хвилин, а хвилину на 60 секунд. У великій пригоді стали людям дзигарі. Але їх можна було бачити лип на баштах королівських та князів-

ських замків. Мандрівник не міг користатися з них, бо були дурні й важкі. Про бідних людей годі й казати; вони мусли дводольнятися паміччю сонця, котре однаково світить і багатим і бідним.

Довго, дуже ще довго треба було працювати, щоб вимислити годинник; вигідніший та дешевший, щоб усі люди могли користати з нього.

На початку XVI віку в городі Нюрнберзі проживав один мідник — Петро Гельє. Старість білим волосом припоропила його голову, але він не згортав рук, не кидав праці. Всі мали його за чесного чоловіка та доброго робітника. Опріч свого ремесла, Петро Гельє кохався в механіці. Раз якось навітався до нього один італієць, з котрим Гельє, мандруючи, познайомився в Фльоренції. Від того часу старий мідник кинув своє ремесло, цілими днями читав книжки, рисував і вираховував всілякі труби та колічатка.

Жінка Гельє та двоє дорослих синів його не могли вбагнути, чому такий працьвитий чоловік кинув роботу, і від спитання до смеркання корили та лаяли його. Не витримав старий Гельє і, кинувши власну оселю, перебрався до своєї заміжньої дочки. Добра дочка дуже любила свого батька, захистила його і, хоч сама була бідна, усе рбила, щоб заспокоїти його старість. На лихо, чоловік її, кравець, був страшенно цікавий і відтоді, як старий тесть оселився в його хаті, — і на хвилину не має спокою. Цікавий кравець не знав механіки, і всякі колічатка та труби, коло яких раз-у-раз порався Петро Гельє, видавались йому чимсь незвичайним, дивовижним. Він слідив очима за кожним кроком тестя.

Одного дня старий мідник пішов до міста, забувши зачинити свою хату. Кравець підвався до тещової кімнати, радий, що може заспокоїти свю цікавість. Здивований, майже з страхом роздивлявся він по кімнаті, оглядав кожний кусочок дроту, міді, заліза... Усе видавалось йому незвичайним. Аж ось межі всілякими інструментами вглядів він кругленьку, невеличку птучку, котра то дивно стукотіла і сичала. Спершу подумав він, що то йому почулося. Вхопив мапинку в руки, приклав до одного вуха — стукотить; приклав до дру-

гого — не вгаває. Холодний піт обілляв бідного кравця. Йому вдалось, що в тій маленькій птучці сидить нечиста сила, і, недовго думавши, зо всієї сили кинув нею об стіну, а сам, не озираючись, вибіг з кімнати, хрестячись та читаючи молитву.

— От воно що! — думав він. — От чого коханий тесть зачинається в хаті, ховається від людей! Недарма ж жінка та діти вигнали тебе з хати! Спізнався з чортом і зачинив його в мапинці! Роді! Не хочу жити під одним дахом з чортякою! Ще, борони Боже, на суд потягнуть!...

Вернувшись додому й побачивши, що його праця поцсована, старий Петро аж за голову взявся з туги. Стільки праці, стільки часу пропало марно! А тут ще дурний зять кричить, що не хоче жити в одній хаті з чортом. Несчасний Гельє зв'язав у вузлик своє майно і вибіг з хати на вулицю.

Тяжко йому було. Він думав:

— Я старий, немічний ... Прийде незабаром смерть і разом з мною покладе в димовину і мою думку ... І я не зроблю людям того добра, яке можу зробити! А тут ще ніхто не йме мені віри, всі цурються мене, мов божевільного. Що мені робити, бідному, на світі? ... Ось що зроблю: піду до судді, попрошу його, щоб замкнув мене в тюрму. Там уже ніхто не перешкоджатиме мені.

Так подумав та й пішов до судді.

Суддя тількищо скінчив свою роботу й хотів обідати. Побачивши нового прохача, він дуже здивувався.

— Добродію! — сказав Гельє, — зробіть мені велику ласку: звеліть мене ув'язнити.

Почувши таке дивне прохання, суддя здивувався ще більше: він подумав, що старий збожевів, і цильно глянув на нього.

— Чого ж тобі так забажалося тюрми — спитав він.

— Я бачите, мушу скінчити одну дуже важну роботу, та, на лихо, не можу знайти затипного куточка, щоб мені не перешкоджали. В тюрмі напевно ніхто не перешкоджатиме мені.

Даремно силкувався суддя упевнити старого механіка, що в тюрмі не так то вже добре, щоб туди проситись. Гельє так благав його, що

суддя звелів ув'язнити його. Дуже зацікавив суддю старий Петро. Щоб дізнатися про нього ще більше, суддя пішов до його жінки й почав розпитувати її про чоловіка.

— Мій чоловік божевільний, — відказала жінка, — він закинув роботу, цілими днями пораяється з книжками та всякою дурницею.

І сини не боролися батька. Тоді суддя звернувся до дочки та зятя. Зять назвав тестя божевільним і казав, що він запродав дупу нечистій силі. Бідна дочка плакала, боронила батька, як уміла, але її ніхто не слухав.

Повірів суддя, що Гельє справді божевільний, і звелів усім родичам Петра зібратися, щоб при них випитати його і вже напевне впевнитися, що він божевільний.

У визначений день зібралися у суді всі родичі Петра Гельє. Послали в тюрму за ним і незабаром привели його.

Він увійшов до зали в повагою. Очі його дивились дсно та розумно. Лице сяяло тихою радістю. В руці тримав він невелику птучку, схожу на яйце, в котрій щось стукотіло.

— Панове судді, — сказав Петро, — от, чого мені так бажалося дістатися до тюрми! Ми з моїм приятелем — італійцем — довго рйли механіки, довго розкидали розумом та роздивлялись, як зроблені дзигарі на баптах, і нарешті самі наважились зробити такий годинник, тільки маленький. Приятель мій постачав мені книжки, радив де в чому, а я взявся до роботи. Змовились ми мовчати, і нікому й не натявати про нашу роботу, бо знали, що без глузування не обійдеться. Окрім цього в Нюрнберзі чимало добрих механіків, і я боявся показувати свою роботу, щоб хто часом не скористався моєю думкою, начесвою. Тепер, коли моя праця скінчена, — не маю з чим таїтись.

З цими словами він показав машинку. То був годинник або нюрнберзьке яйце. Так назвали його, бо був схожий на яйце. Всі судді і хто лип був у залі, з зачудованням дивились на годинник Петра Гельє, а він кожному розказував, як годинник зроблений.

Жінка та сини засоромились і почали перепрошувати старого,

дочка плакала з радощів, а зять переконався, що в машинці нема нечистої сили.

Скоро звістка про новий годинник розійшлась по цілому Нюренберзі, почали всі поважати мідника Гельє.

Григорій СТЕЦЕНКО

Т А Н К І С Т И

Війна відкотилась вже далеко від міста, а на асфальтовому пішоході, біля зламаного стовпа ліхтарні, лишився повз. З лівого боку суворо-похмурої башти, де блищить застеклене вікно перископа, маячить, схожа на кленовий лист, діра. Це рана в залізі. Сюди поцілило стрільно, пропекло товсту броню, вибухло в башті і повз загорівся. І стоїть він на вулиці, як пам'ятка жорстовий бій. Від дощів поржавіли гусениці, порепалась гума на котках, тільки дуло гармати по-давньому погрозливо і хижо дивиться у вікно Тарасової кімнати. І почування таке, ніби гармата ось-ось вистрелить. Але Тарас вже нічого не боїться, бо при звичаївся. Сам він вже нараз з хлопцями їхньої вулиці залазив у повз, оглядав механізми і знає — машина без танкістів мертва.

Але чи це так, чи правда, що повз мертвий? Від якогось часу по місту пішла чутка, ніби повз вночі оживає і рухається по брукованих вулицях. Тарас сам знає, що це нісенітниця, або просто вигадка. Але все ж таки це цікаво. Чи справді повз оживає?

Вчора вечором Тарас вертався додому від Богдана і коли проходив попри повз, на власну вуха почув, як заграла сирена і танк здригнувся та ніби троха проповз по пішоході. Переляканий Тарас спинився, приглянувся, але нічого більше не чув і не бачив. Танк по давньому стояв біля зламаного стовпа ліхтарні. Чи то причулось, чи привиділось Тарасові? Хто — зна! Тільки прийшов він додому, по вечеряв, ліг у ліжку, та заснути ніяк не міг. Все думав і думав. Що ж воно за історія така? Лежав у ліжку, прислухався, дивився у вікно. В цю пору зійшов місяць і срібним сльвом залив всю кімнату. Десь прозвенів пізній трамвай, загонило проспівав над кварталами фабричний гудок і знову в місті запанувала тиша. Тихо-

тихо довкола. Тарас думав.

Коли це враз під вікнами - гуп, гуп, гуп! - чийсь тяжкі кривни. Тарас миттю схопився на ноги, підбіг до вікна і глянув на вулицю. Те, що він там побачив, застало його здригнутись, а серце захвилювало. До танка підійшли три постаті і Тарас пізнав в них танкістів. Були у просторих чорних одягах, зі шкіряними рубчастими шоломами на головах.

І Тарас нап так задивився, що забув і про сон, і про місяць, і про все, про все на світі. А танкісти полізли в повз і почали там цовь лагодити. Тарас почув пісню, а потім дзенькнув і яскраво вулицею протягнулось проміння рефлекторів. На вулиці стало ясно як вдень.

Коли це бачить Тарас, до танка з усіх усюдів побігла дівора. Ось хромоногий Ромко. Йому трамвай покалічив ногу. Він необережний, чіплявся на ходу. А ось друг Тараса, Богдан Бойко... Це винахідник. Він дома змонтував паровий млин, який меле кукурузу і збіжжя. А оце підскакує, як кангур, біловолосий Степан Гурський. Та дивись, дивись - всі хлопці й дівчата сюди збігаються. І Тарас далі не роздумував. Напвидку одягнувся і вискочив на вулицю.

- А гей, Тарасе! Ти теж з нами? - привітав його появу Богданко. Тарас зрадів, підбіг до танка, протиснувся наперед і став між Богданом і Степаном Гурським. У відкритому передньому люку танка Тарас побачив маленького, зате верткого танкіста. Він порався біля керми.

З башти визирнув другий блідолиций танкіст і звернувся до першого:

- Макаре, там, мабуть, карбупатор занечистився, ану перевір...

- Наказ, перевірити карбуратор! - повторив перший танкіст і спритно вискочив з танка.

Той у башті - начальник танка, а цей - механік, водій машини, ніби пофер - поясник Степан Гурський.

Водій машини підійшов до задньої частини танка, відкрив ключами залізні дверцята і всі побачили там мотор.

- Мотор - це серце машини, - сказав, усміхаючись до

дітвори, водій танка. — А оце карбуратор, — показав він на мідну пляшку, яку відкрутив від мотора і розібрав.

— В карбураторі бензина змішується з повітрям, і йде до мотора. Там цю мішанину стискають толоки і вона підпалюється електричними іскорками, що їх витворює динамомашини. Розпорошена бензина вибухає, рухає толоки й мотор оживає. Мотор працює і рухає через різні коліщата всю машину...

— Гей, друже, не мудруй, — звернувся до водія машини третій, досі не бачений танкіст, що допіру виліз із бапти. У бапти він наставляв гармату, переглядав різне приладдя до стріляння, бо він начальник бапти, або, як ще його називають — стрілець. Підчас бою начальник танка командує всією обслугою, водій машини править танком, а стрілець цілиться і стріляє...

Водій машини весело засміявся, закінчив прочищати карбуратор, прикрутив його і, зачинивши дверцята, сів на своє місце спереду танка. Стрілець, висвятий юнак з каптановим чубом на широкому чолі, оглянув і прочистив дуло гармати.

— Все готове до бою! — сповістив він.

У відкритому люку бапти з'явився начальник машини. В його руках були синьо-жовті прапорці. Він махав ними, як птиця крилами, і гукав до дітвори:

— Гей, козаки, нумо до бою! Тарас Шевчук, Степан Гурський і Богдан Бойко залазьте в повз! Та мерщій!

Діти не вірили своїм вухам. Тарас стояв нерухомо. Та його отямили друзі.

— Сідай, не затримуй, ну, чого ж ти?

— Давай, давай, пвидпе!!

Під дружні вигуки хлопці спільно залізли в танк і почули команду блідого начальника:

— Гей, водію, заводь машину!

На цю команду водій натиснув гудзик і враз ритмічно заклеоктіло серце машини — мотор. Танк здригнувся, гусениці заляцали по бруку, танк з'їхав з піходу і поповз вздовж вулиці.

Радою хлопців не було меж. Вони пильно приглядались до роботи обслуги, а водій спритно керував і проникливим зором дивився вперед. Мимо танка бігли ліхтарні, блискали вікна домів, чорніли перевулки, мерехтіли стовбури каптанів.

Водій увімкнув другу, потім третю швидкість і танк вже не повз, а летів стрімголов зі швидкістю пестидесяти кілометрів на годину. Під танком стугоніла земля...

І враз вулиця резступилася і випустила повз на околицю в степ. Машина збавила ходу, переповзла через колоди дерев, з розгону стрибнула через рів, забрила в брудний потік і, перебрівши його, піддалася вгору, вгору, вгору. Мотор розпивався від натуги. А хлопці притислись один до одного і, затамувавши віддих, дивилися вперед.

І ось танк видерся на гору і помчав навпростець полем через рілля до лісу. На рілі танк коливався, як корабель на морських хвилях — вниз-вверх, вниз-вверх. Хлопців трясло та вони не боялись. В небі хмарилося. І місяць на ту пору зайшов кудись за сосни, але від рефлекторів танка було видно, ніби вдень. Нараз рілля скінчилася і танк викотився на край лісу. Маячили дерева — дуби, сисни, клени. Танк заїхав в гудавину, а далі дороги немає. Що робити? Що?

— Гей, тримайтеся, хлопці, — гукнув начальник і танк з розгону врізався в стовбур товстої сосни і одним махом звалив її на землю. Під гусеницями затріщали гілки, а волучі голки посипались через лук в обличчя хлопцям.

— Ой, мамо, — затулився рукою Степан Гурський.

— Ну, й воєк, голок соснових боїться, — сміявся стрілець, — а як посиплються кулі, що ти тоді робитимеш?

— Тодія буду вже дорослий і буду танкістом, а тепер я ще малий, учуся, — відповів Степан, шукаючи захисту у Богдана і Тараса. Та Богдан і Тарас тільки засоромилимь за свого товарища і ні мур-мур...

— Стій! — наказав начальник. Водій натисну гальму і танк миттю застиг на місці.

— З машини! — почувся новий наказ начальника. Водій, стрілець і хлопці вискочили і стали попереду танка.

— Ну, а тепер, — скаав начальник, — водій і стрілець відпочинуть, а наші хлопці-запоріжці заступлять обслугу. Тарас буде начальником танка, Богдан водієм, а Степан стрільцем. Танкісти

мусять знати, що танк, або повз це опанцирений моторовий віз. Танки бувають різних родів: танкетки, тобто маленькі танки-карлики служать для розвідки. Є танкетки амфібії, що ідуть по землі і плывуть по воді. Для того, щоб танк у воді не тонув, а плыв, у нього є окремі поплавки і гребуни. Танки посуваються на залізних гусеницях. Є танки пвидкохідні, які скидають гусениці і просуваються на гумових колесах. Начальник танка на хвилину замовк, підійшов до хлопців, привітливо потис їм руки і на дорогу сказав:

— Ну, в тепер молода обслуга виконає бойове завдання. За оцим лісом причаївся нап ворог. Його треба знищити. Він загрожує напому місту. Отже в машину!

Юнітанкісти ввидко опинилися на своїх місцях. Богдан, який до того вивчав мотор, дав хід машині і танк посунув просто по лісу. Степан зарядив гармату, налагодив кулемета. А Тарас пильно придивлявся до фронту і давав команду.

Так їхали довго-довго. Аж ось нараз між деревами Тарас помітив ворожі большевицькі танки. Вони скупчилися біля стовбурів і чекали на сигнал.

— Вогонь! — дав команду Тарас. Він почував в собі неабияку силу і був бадьоро настроений. "Мусимо знищити ворога" — думав він собі. Степан націлився і стрельнув. По лісу рознісся грохот вибуху. Стрільно поцілило. Ворожий танк шкеребетть палетів в повітря, земля стала навдивби і в небо піднялася чорна хмара диму. Цього пострілу було досить, щоб ворог почав панічно відступати. Закучерявилась між деревами курява. В очах потемніло. Стріли падали один за одним. А Тарас командував: — Вогонь, вогонь!

І знову стріл, і знову стріл, і знов ...

— Гей, стрільче ставай, вже до школи час! Тарас розкрив очі. Над ним стояла мати і любо посміхалася. — вже час до школи, — повторила вона.

Здивовано розглядаючись по кімнаті, Тарас ввидко, повійськавому стрибнув з ліжка і почав одягатися. Визирнув у вікно. А на пішомуді біля зламаної ліхтарні по давньому

стояв прострілений танк.

x-x-x-x-x-x-x

ПОЯСНЕННЯ:

Перископ - прилад-рура з дзеркалами в середині. Цим приладом оглядають поле бою, не виставляючи голови з повза, чи окопів.

Рефлектор - дуже сильна електрична лампа.

Панічно - з великим переляком

=====

УЧИТЬ ДИТИНО

Учись дитино, в науці вся сила,
Без знання -- науки, ні кроку в житті.
Наука гартує і духа і тіло,
До щастя дорогу допоможе знайти.

Учись, дитино, - бо доля не мати, -
Здобуть її треба, сама не прийде.
Щоб більше зусилля, щоб більше завзяття,
То ближче твого задоволення

Багато плехів і стежок в у світі, -
Блудити там легко до смерти сліпцем.
Хто вчився, - не блудить, - учіться діти.
Розумний і в бої -- міцнішим борцем.

АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Побудження уваги до творчості й зацікавлення знаннями — це незвичайно важлива напрямна для сучасної нашої виховної праці з нашими малятами. Для розв'язки цих питань незвичайної ваги є психологічний фактор.

Духове обличчя дитини в п'ятирічному віці /7-11 р.ж./ звернене в напрямі зовнішнього світу. Багатостороннє зацікавлення, бажання здобувати світ, його досліджувати, захоплення колекціонерством, гін до майстрування тощо, — це особливості згаданого віку. То ж створимо такі передумови для дитини, в яких вона могла б пізнати все, що може зрозуміти. Даймо можливість дитині виявитися, даймо змогу унааявити індивідуальні здібності. Розбурхаймо дитячу уяву й повернім її хід на творчий шлях, який в майбутньому мав би довести до відкриття ще невідомих тайн природи, до винахідливості тощо. Хай пізнання явищ природи й здобутків цивілізації допоможе дітям в їхньому спізнанні по шляху за підбій вершин світу. Коли в новачка виникне зацікавлення пізнати довкілля, піддержуймо його неспівоме хотіння пізнавати, працювати над собою, даваймо побудження до нових пукань, до вичерпності в його праці.

Хай нас не здержує факт може й наших небагатих відомостей з обсягу науки. Ці браки кожний з нас при добрій волі й послідовній праці над собою може вирівняти. Хай нас не спиняє загальне твердження про складність і трудність згаданих питань. Ми можемо дуже багато розказати новачатам про різні справи, коли ми користуватимемо відповідним методом. Ми мусимо усвідомити собі, що нам не вільно бути відсталими в той час, коли сучасна хвилина вимагає змін у вихованні дітей, зокрема в методиці та змістовому засягу виховної роботи.

Передумовою нашого успіху — ясність думки й виразність дії. У першу чергу нам треба здати собі справу з того, що хочемо провести з дітьми. То ж коли ми говоримо про науку та цивілізаційні надбання, виразно окреслім і визначім собі важливість поняття. Перш за все усвідомім собі, що таке наука.

Президент каліфорнійського технологічного інституту, д-р Філ. Л. А. ДюБрідж зауважує, що трагедією модерного "наукового віку" є те, що багато людей не знає, що таке наука. Чи справді так є? Згідно з його твердженням чи мало людей уважає, що знання — це атомові бомби, радар, телевізія, міжпланетарні ракети тощо. Та так не є. Всі ці предмети є продуктом науки. А наука — це сукупність знань про природу, які людина збирала продовж довгих років. Помислові люди використали ці знання для сконструювання ряду ужиткових предметів, щоб зробити собі й людям життя вигіднішим, приємнішим. Д-р ДюБрідж називає цих людей /інженерів і т.д./, що використовують знання для винаходів різних ужиткових предметів "технологами", а не науковцями. Для ясності порушеного питання візьмім для прикладу атомову бомбу. Сьогоднішні конструктори атомових бомб по майже пів столітті використали наукові факти, що їх відкрили Бекерель /1890/, Радефорд /1900/ з обсягу т.зв. ядрової /нуклеарної/ фізики.

Вияснення ряду питань і понять знаходимо в праці д-ра І. Раковського: "Новий світогляд сучасної науки" /1947/, який в розділі "ЩО ТАКЕ НАУКА" — пише так:

"Отак, від коли людина появилася на цьому світі вона змагає до правдивого пізнання всіх творів і проявів природи і всього того, що є і що діється на цьому світі. З часом назбиралося багато такого знання, що поширювалося з уст до уст та передавалося з батьків на дітей. Після довгих років таким пізнанням, почали займатися особливою люди, знавці і дослідники знання, що з винаходом письма почали списувати це своє знання і так утримувати та передавати його для вжитку грядучим поколінням. Згадані знавці, яких вже старинні греки дуже панували і називали "філософами", себто приятелями і любителями мудрости, послуговувалися зразу тільки своїми зміслами і своїм власним розумом та з часом, вони придумують різні засоби й способи для цього, щоби докладніше й ліпше спостерігати те, що треба пізнати, а також і перевіряти, чи достатні спостереження і погляди не помилкові, а згідні з дійсністю. Задля цього люди придумали ваги, міри, термоміри /термометри/, тискоміри /барометри/, повітряні скла, дрібновиди /мікроскопи/, далековиди /телескопи/ та безліч інших усяких приладів, при допомозі яких

спостерігання людськими змислами доводять до незвичайної досконалості.

Крім цих засобів, люди з часом придумали ще різні способи для здобуття бажаного знання. Найзвичайнішим таким способом є досвід /експеримент/, себто, нарощує, а розмислом відповідно доконане повторення даної прояви, з метою докладно пізнати причини її повстання, її перехід та закони, по яким вона відбувається. Такими способами і засобами людське знання збагачується і видосконалюється більше і більше.

Наука, це є людське знання здобуте і здобуване без упину споконвічним, нестримним змаганням людини до пізнання правди. Пізнати всю справжню дійсність, і всі закони, які кермують цілим всесвітом— це її найвище завдання.

Наука є дуже багато і є різні способи їх укладу і поділу відповідно до предмету, яким вони займаються — та ми не можемо займатися тут тим питанням і тільки коротко приглянемося основним здобуткам тих наук, які мають вирішний вплив на утворення наукового світогляду. Такими важними для нас науками є перш за все:

хемія, наука про речовини, з яких утворене все, що існує на цьому світі, а є "матеріальне";

астрономія, наука про всесвітні твори природи: Сонце, Місяць, зірки, комети, метеори й ін.

геологія, наука про нашу Землю;

біологія, наука про життя в природі, з окрема:

ботаніка, що займається рослинами,

зоологія, що досліджує тварини та

антропологія, наука про людину, вкінці:

фізика, наука про т.зв. фізичні прояви природи та її загальні закони."

Використовуючи наукові дослідження винахідники принесли для людства чималі дари в ділянці технічно-культурних улаштувань. Слухання та бачення на віддаць, літання, просвітлювання людини тощо — це все великі досягнення людського ума. Здобутки техніки приносять нам охорну від небезпек природи: спеки, холоду, голоду, зараз, загроз зі сторони тваринного світу, приносять нам покращання нашого життя-буття. Чи ж саме ця самооборона не є достатньою апри-

чиною, щоб ми цікавилися наукою і винаходами, щоб цю галузь людської творчості розвивати. Та не лише це. Ми, які хочемо називатися культурними людьми мусимо мати сяке-такє знання того, що довкруги нас діється.

Ото ж перед нами, виховниками, стоїть відкрите питання популяризації знань і винаходів серед ювацтва, щоб уже з дитячих років промощувати вихованкам шлях до вершин людського духа. Ми відповіли собі на питання, чому треба би було нам попіржувати знання серед ювацтва. Насупається чергове питання, чи можна це робити з дітьми?

Знання дитячої дупі потперджує необхідність популяризації знань у відповідній для дітей формі й відповідному обсязі. Перед нами черговий запит, ц о з ділянки знань і винаходів повинні ми попіржувати серед дітвори. Це питання вимагає докладнішого й обпірніпогбговрєння. Неможливо мені зараз назвати всі ті відомості з хемії, фізики, астрономії, геології, біології чи з ділянки винахдів, про які ми можемо з ювачатами говорити. Сподіюсь, що чергові випуски журналу принесуть відповідь на поставлене питання.

Та в цьому цілому комплексі питань чи не найважливіше питання м е т о д у. Коли Ти будеш робити сухо досвіди ф учасливий юваків це супрвідним сухим "рефератом" на ту чи іншу тему з ділянки знань чи винахдів, завалиш всі свої намагання зацікавити юваків знаннями. Я часто підкрєслюю факт з дитячої психології, що зацікавлення дітей ідуть впірину а не вглибину. Не є завданням виховника дати вичерпні інформації. Ні! Нашим завданням є лише звернути увагу на найважливіше зі згаданих ділянок і дати по-змосі відповідь на поставлені юваком запити. Це є трудне. Бо запити бувають несподівані, нераз вимагають докладніших відомостей з даної ділянки знань. Та цього також не треба лякатися. Знаєш - добре. А не знаєш - розпитай, попукай і скажи ювакові на черговий зустрічі. Важливе, щоб Ти підходив по-дитячому до популяризації науки, а не по сухо-науковому наукового дослідника.

Для попіржвання знань чи пізнання і розуміння винаходів ми користуватисямемо ігровим і розповідним методом, чи то буде в час підготовки до ювацьких вмілостей, чи під час ведення сходин чи інших занять з юваками.

розповіді, "наукові забави", "наукові птучки", прості досвіди, колекціонерство, майстрування, відвідування музеїв, планетаріїв тощо — це засоби втягання дітей на шлях пізнання природи та культурно-технічних улаштувань.

Врепті заливається до порушення щоденне питання: у зв'язку з попірбуванням знань і винаходів у націй роботі з новаками треба підкреслювати факт, що ми, українці, брали й беремо участь у пуканнях за тайнами природи, в опануванні сил природи, в працях гурта винахідників. Ми мусимо звертати увагу на те, що в Україні зробили в згаданих ділянках. А звідси, в відношенні ми не є бідні. Вовк, Горбачевський, Пулюй, Вернадський, Сткорський, Заболотний, Богомолець /праці над продовженням людського життя/ і т.д., і т.д. — це прізвища відомі в світі, які говорять про напклад до скарбниці науки, — надбання цілого людства. Я вірю, що в нових умовах нашого життя з'являться нові українські наукові сили, нові винахідники, що про них заговорить увесь світ. Напим завдання є пляхом виховання і спрямування дироцувати кандида-тів на цих передових людей світу.

Саше.

... ..

... ..

Ви не раз приглядалися до "парової машини" от хочби поїзду, де одна машина з задимленим комином тягне багато возів! "Сила" її дуже велика.

Якже ж це діється, що пара може порушувати такі великі машини?

Треба вам знати, що впродовж довгих віків люди нічого не знали про такі парові машини. Англієць В А Т — перший впав на думку, використати пару для виконання праці. Раз варив він учайнику воду на чай і коли вода вже зварилася — на кривка почала піднятися й опадати! Ват зацікавився тим явищем ближче. Узяв залізну рурку-циліндр, наляв трохи води, до циліндра dopasував щільний толочок та почав грівати циліндр. Коли вода стала кипіти, — толочок почав поволі підноситися вгору!

— Це пара мусить підносити толочок у гору! — аакликав радісно Ват. — Витворена пара побільшила свій об'єм, і не може зміститися в такому малому циліндрі. Тим то й мусить заняти більше простору! А що толочок запирає її дорогу — тому вона "випрошує" його й він рад-не-рад мусить усунутися!

Вже все розумію! Тепер удасться мені видумати машину, що її порушуватиме пара.

Л І Т А К

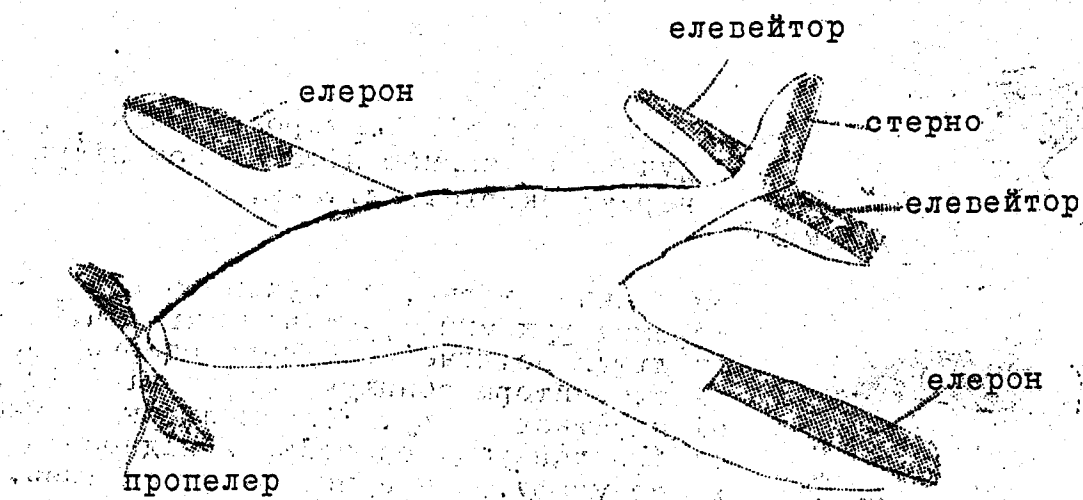
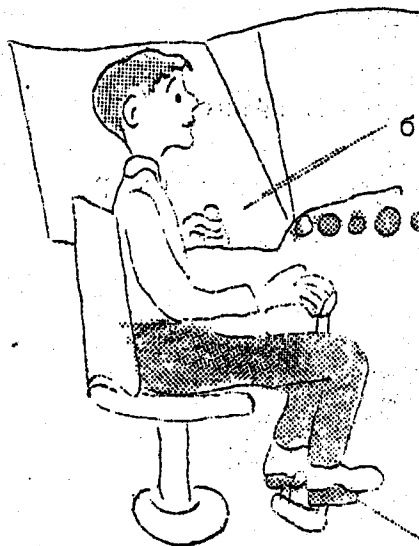

Рис. 1.

Вид літака зверху.

бокова керма з лівої сторони кабіни, сполучена з машиною літака. Нею літун нормує швидкість літака.

височинне стерно, сполучене з елевейторами, рухомими частинами хвоста. Коли літун потягне височинне стерно дозаду - елевейтори обнижуються, а ніс літака підноситься вгору. Коли ж літун посуне стерно допереду елевейтори підносять хвіст угору, а ніс повертається вниз.

педали - сполучені з хвостом. Їх натискає пілот, коли хоче повернути літак право або в ліво.

Рис. 2.
Кабіна

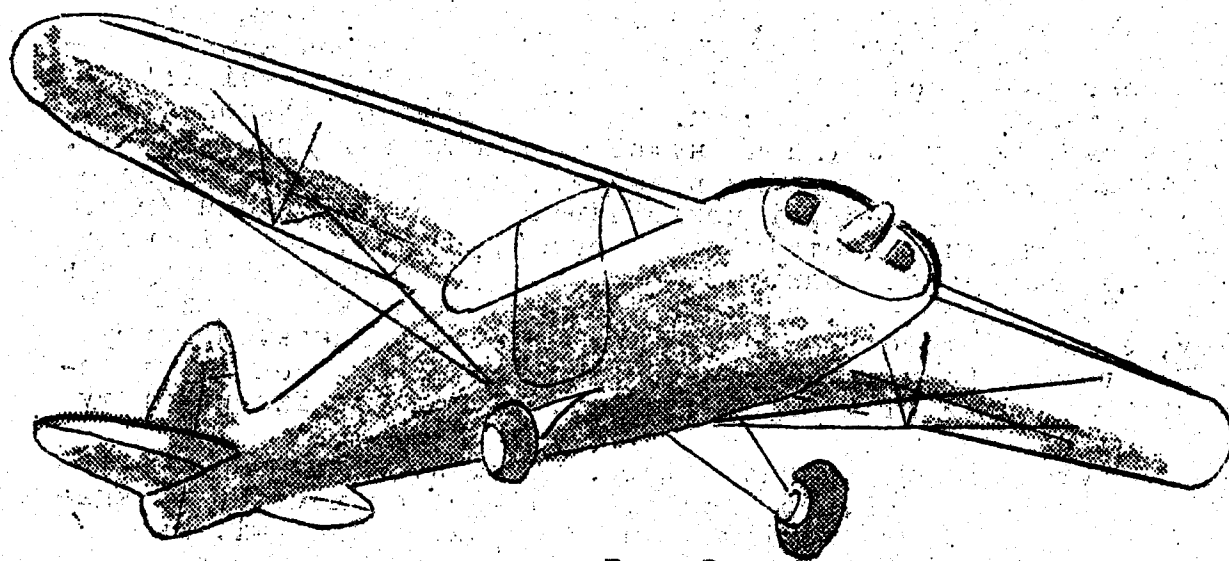

Рис. 3.
Вид літака знизу

МОТОРОВА ЛОДКА

Передусім мусимо вистарати глиняну файку, більшого розміру, щоб мала досить широкий отвір. Менш-більш посередині вижолоблюємо на віддалі 3 см від себе два ріпці /пильником спилувати, рис. 1 а./ . Коли вже маємо файку, стараємо дерев'яну лодку: довжина лодки повинна бути на одну третю більша як файки. Лодку або видобуємо або випаляємо з дерева /як на рис.2./, або збиваємо з маленьких дощочок і зсередини поливаємо смолою, чи жирицею. Зрештою може бути вона різна. Головне ж, щоб не була заширока - чим вузчю, тим краще - і перед мала гостро закінчений /рис. 2, 4 - ж/. В середині можемо поробити лавочки до вподоби. По обидвох боках лодки прибавимо до два маленькі цвяпки /рис. 2, 3, 4, в./ . Тепер отвір фаяки наповнюємо міпаніною кухвної, краще аптечної соди /Натрієм бікарбонікум/ і винним кваском, або просто цитриновим порошком у відношенні 1:1. Наповнюємо тільки половину фаяки. Другу залишаємо пільною, причому уважаємо, щоб не заткати внутрішні каналічки /рис. 1 - 3/. Файку зав'язуємо щільно густим полотном, щоб вода поволі просякала всередину /рис. 4-е/, і прикріплюємо двома дротиками /рис. 3, 4 - д/ до лодки. Дротики дещо грубші, мідяні, або кілька разів втяті напинаємо і закручуємо на цвяпки. Отвір фаяки мусить бути звернений отвором до задку лодки. На заді лодки прикріплюємо цвяпком, з якого втято головку, керму лодки - маленьку дощечку /рис. 2-4 г-і/. Коли вона звернена просто, то і човен іде просто, а коли звернути її в якусь сторону, то і лодка їхатиме в ту сторону.

Ціла суть мотору полягає в тому, що коли вода пересякне через полотно і змочить, то вона почне мію собою хемічну реакцію. Наслідком її з фаяки виділюватиметься газ, в напрямі, як вказує стрілка /рис.4/. Він їхатиме напу лодку в протилежну сторону - як вказує велика стрілка нагорі. Коли вже мотор пристає, відв'язуємо полотно, промиемо фаяку і висупимо, наповнимо новою міпаніною, мотор нап при зануренні в воду працюватиме далі.

Попробуйте перевести донесудь цим моторовим човном.

/Из Игрового комплексу "Чорноморець" / Ю.К.

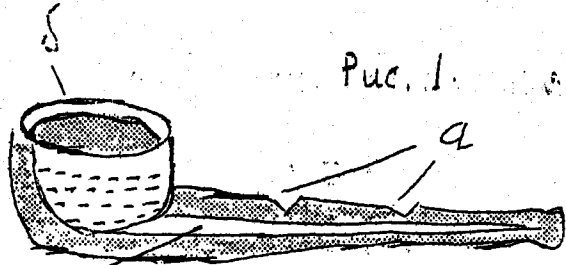

Рис. 1.

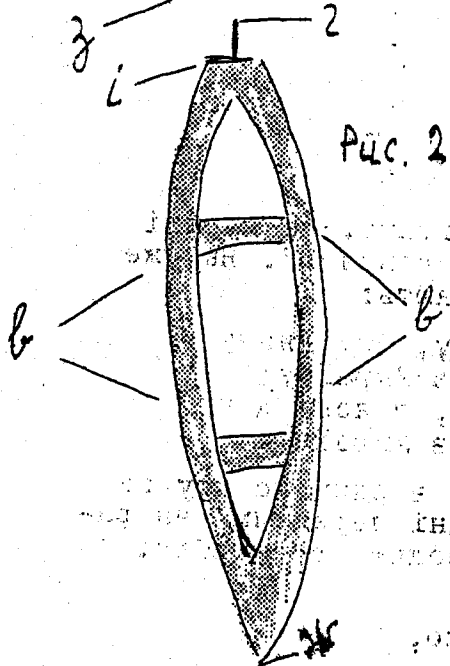

Рис. 2.

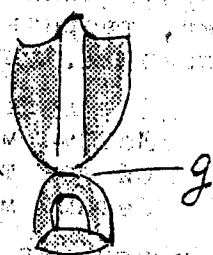

Рис. 3.

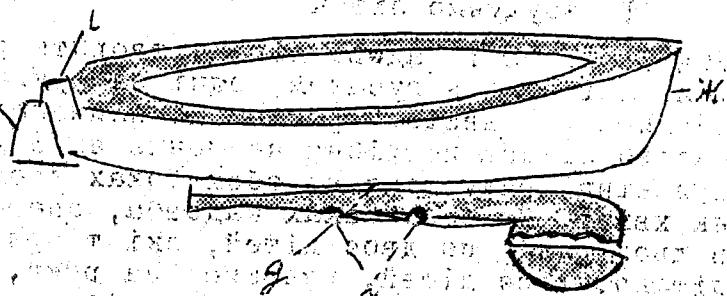

Рис. 4.

БУДУЄМО ЛІТАК
/ Забава зі співами /

Початок забави: Один з хлопців виходить перед гурт дітей і співає:

Станьте, діти, всі ось так -
То збудуємо літак:
Ой так, так! Ой так, так!
То збудуємо літак

Будова літака: Кадрово ділака творить ряд дітей, які стають гусаком, одні за другими, почавши від найвищого ростом до найменшого. На кадрово літака потрібно не менше як 8 дітей. При кінці ряду стає по обох боках двоє дітей як хвіст. По обох боках кадрово, зпереду стає в двох рядах по двоє дітей, які творять крила літака. На переді літака, двоє дітей, взявшись за руки, творять "пропелер". Як уже літак готовий, діти, в уставленій позиції, співають:

Вже пропелер фуркотить,
Літак знісся і летить:
Ой так, так! фуркотить!
Літак знісся і летить.

А в погідну, ясну днину
Летимо ми в Україну;
Ой так так, в ясну днину
Летимо ми в Україну.

Пропелери на переді починають крутитися то в один то другий бік посуваючись вперед. Діти кладуть руки /задні переднім/ на рамена, та починають хід на місці. "Крила" розводять руки вбік. Всі співають далше:

Вже піднявся він так високо,
Що землі не бачить око;
Ой так, так! так високо,
Що землі не бачить око.

Діти правою рукою вказують до гори, а відтак в долину, притім по-

чинають хід рівним, пвним кроком вперед себе співаючи:

Зникли людські всі оселі,
Діти раді і веселі;
Ой так, так! Ой так, так!
Діти раді і веселі.

Діти дивляться вдлину, відтак плещуть в долоні

Перед ним вже ясний шлях,
Летить літак наче птах;
Ой так, так! ясний шлях,
Летить літак наче птах.

Діти кладуть праву руку над чоло та дивляться наперед себе вдале
Відтак всі наслідують руками лет птаха.

Мчить стрілою у простори,
Понад степи, ліси, гори;
Ой так, так! у простори,
Понад степи, ліси, гори.

Приспішують хід в звичайній поставі.

Ось і море вже минає
Тай до мети долітає;
Ой так, так! вже минає
Тай до мети долітає.

Ідуть далше скорою ходою, співаючи:

За часок — ось вже мета!
Гляньте! Земленська свята!
Ой так, так! вже мета,
Гляньте! Земленька свята.

Звільняють хід та вказують руками вперед себе

Рідні лани, рідні поля,
Тут нам життя, тут нам воля;
Ой так, так! рідні поля;
Тут нам життя, тут нам воля.

Стають на місця:

Діти дуже всі зраділи, -
Слава! Слава! ..загуділи;
Ой так, так! всі зраділи
Слава, Слава! загуділи.

Всі весело підстрибують на місці та плещуть в долоні:

Позлітали з літака,
Та скочили гопака -
Ой так, так! Ой так, так!
Всі скочили гопака!

Тепер діти творять одно або два колеса і танцюють гопака.

ЗАМІТКА: Цю забаву можна переводити в просторій залі, або на площі на вільному повітрі? Коли є більше учасників забави тоді можна подібних груп /літаків/ зробити більше.

Станьте ді-ти всі ось так то збуду-є - - - мо лі-так

Ой - так, так ой так, так, то збудує - - мо лі - так

КНИЖКОВИЙ К І И

Положи на столі 6 - 9 книжок так, щоб видні були їх назви. Новаки стараються запам'ятати ці назви під час 2-хвилинного приглядання до них; Потім записати.

Гра для рою старших новаків.

ВІЗИТІВКИ

Кожний новак даного рою одержує карточки, на кожній виразно написані прізвища гетьманів /гл. УКРАЇНОЗНАВСТВО ВОР ч. 6./.

На гасло укладуть візитівки гетьманів у хронологічному порядку. Хто найскоріш уложить виграє.

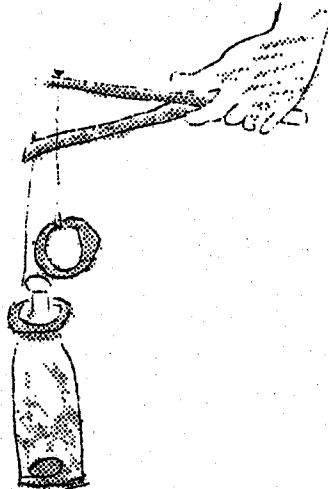
В і д м і н а: замість візитівок - образки з постатями гетьманів.

УВАГА: Перевести гру: "ЩО ТО ЗА КНИЖКА?" гл. ВОР ч.4.

ЧИ ПОТРАПИШ ?

На палик довжиною вк. 3 стопи прив'язати на 2-стоповому шнурку металеве коліщатко, дещо більше промірм, як шийка пляшки, що стоїть на кріслі.

Котрий новак, який стоїть за лінією /6 стіп від пляшки/ у визначенному часі /прим. 2 хвилини/ попаде коліщатком на пляшку більше разів?

З НОВАЦЬКИХ ДОСВІДІВ

1. Наложити ненадутий невеличкий баллон на шийку пляшки.
Покласти пляшку до посудини з гарячою водою. Що побачиш?
/Баллон починає надуватися. ЧОМУ? - Повітря нагрівається і поширюється/
2. Наявність електричності ствердили вже старинні греки ще перед народженням Христа. Перші спостереження поробили на янтаревій /бурштиновій/ паличці, яка, потерта рукою, шартяною матерією і т.п. притягає легкі предмети, що знаходяться довкола неї /прим. шматочки паперу тощо/. А Ти не шукай за бурштиною паличкою. Візьми гребінь, потягни декілька разів по своєму волоссі /або шерстяним матеріалом/ і при - близи його до невеличкої труї води, що тектиме з крану. Що помітиш? /Струя повертається за гребенем/
3. Притягання дрібних металевих предметів магнетом.
/Компас/.

ГОЛОСИ НОВАЦЬКИХ ВИХОВНИКІВ

Щодо українознавства - пише сен. Салабан Б. - певне мінімум треба й новакам поставити, але позатим, треба більше натискати на кінетичність, за здобування знання. Найважливішим являється мені проблема - навчити новаків читати. Це на жаль нелегка справа, та варта заходу й застанови. Н.пр. Я дуже щаслива сьогодні. Рано збудило мене Дарине підтягування носом. Не відчинаючи очей, я порадила їй ужити хусточку, але вислід був короткотривалий. Я ршила перевірити ситуацію і застала її ... залиту слезами над "За сестрою". Це вже дуже добрий знак - дитина навчилася читати для власної приємности. Наша метода заохотити дітей до читання українських книжок була: прочитати їм якусь книжечку чи казку й перед кінцем перервати заявляючи: що "я тепер не маю часу, як хочете, самі можете собі прочитати". Спочатку це було лише декілька речень, потім декілька сторінок, а тепер вже лиш сам цей "нудний" початок, поки не зачнеється акція, а дещо вони вже самі зачинають. При тому ми не перестаємо їм читати, щоб зробити їм "апетит". Більшість прочитаних нами книжок вони виявляють охоту прочитати ще раз самі.

--:--:--:--:--

Незвичайно важний та гарний засіб "освоїти" новачак із писанням - це ведення гніздової чи роєвої хроніки, де самі новаки записують події із свого життя. Це не лиш вправляє в писанні, але теж виробляє крадий стиль, вчить, як схоплювати різні речі та описувати їх, а теж в немалій мірі /під добрим проводом/ причиняється до вироблення замилювання до краси в новачат /естетичне розміщення написаного, прикраси, рисунки у хроніці/.

Л. Х.

--:--:--:--:--

"Тут, на таборі, зі запалом переводиться ігровий комплекс "ОТРОК". Новаки так його люблять, що вже зранку читаються, чи сьогодні відбудеться чергова гра. Ми також ним захоплені. Із-

да човнами до Києва відбулася на справжніх човнах на Круглому Озері і це новакам дуже подобалося. Також деякі інші гри відбуваються на воді. Новаки поробили хрести, луки і т.д. і беруть їх, а особливо луки, як найдорожчі скарби, ну й гордяться ними. Шкода, що Ви не можете побачити цього. Гутірки відбуваються часто за табором, де отрки виходять на свої мандрівки."

/ З листа Сірого Орла Богдана з Шікаго/.

--:--:--:--:--:--

Сестричка Ляріса Зварун, гніздова із Клівленду пише: ... В мене все змінилося на краще. Сестричка М. Г. після повороту із вишкільного табору стала на правду знаменитою впорядницею, а головне, що тепер це все робить із замилюванням, чого в неї перше так бракувало. Друга сестричка Н.В. також, по різних від мене "патер-ностерах" вже поправилася.

Новачкам я читала Твого листа про змагання. Вони ти дуже захоплені, сходини відбувають правильно, із 100% приязністю та майже за кожним разом приходять із новим вивченим віршом, щоб одержати кілька тачок більше.

Минулого місяця ми робили триденний "табір" нашої Станції недалеко Клівленду. Всі новачки там були, а рій "Білка" навіть не ночував під ватрами. Менших ми відсиляли до дому наніч, бо було холодно спати.

Новачки пописалися найкраще на "таборі", одержали прапорець чистоти та дістали дійсне признання, що вони "Працьовиті Звірятка".

Теренову гру то я вже сама собі придумала. Таку казку про дівчинку, що її батьків забрали большевики на Сибір, а вона все молилася й просила Бога, щоб показав їй правильну дорогу, якою вона повинна іти, щоб допомогти Україні й визволити своїх батьків. Отже це так виглядало: перед вимаршем я розказала новачкам це оповідання, аж до місця, де тій дівчинці сниться сон, що вона має іти дикати того правильного шляху, і знає, що дорога її буде дуже терниста. Тут вони були поділені на три групи і вирушали за знаками мандрівника. По дорозі були листи: "Чи знаєш новацький закон"? "Напиши його". Це були, можна сказати індивідуальні зма-

гання. В одному місці був вогонь, який вони погасили, відтак побовище, де мусіли перевязувати ранених, та багато інших перешкод, а також місце, де їх "перепитували" кого до першої, кого до другої чи третьої проби. Вкінці був дороговказ, синьо-жовтий, і на ньому була пластова лілейка. На тому останньому пункті я сиділа і записувала собі, як кожна на це реагувала. Майже всі здогадалися і зрозуміли, якими вони повинні бути та котрим шляхом повинні йти. Після того, як я їх всіх зібрала, вони дуже з запалом одна наперед другої хотіли мені сказати, які вони повинні бути. Тоді я їм докінчила ту казку-оповідання і разом всі вони на "струнку" повторили Обіцянку Новака.

Діти насправду були так задоволені, що до сьогодні це мене запитують, чи я ще одну казку їм розкажу, щоб вони їдтак мали теренву гру. Це все їх заскочило було дуже, бо вони в а н о, бо вони, коли йшли слухати казки, навіть і не сподівалися, що буде теренва гра ...

Н Е М А Є • М А Т Е Р І Я Л І В

Оце скарга, що її так часто чуємо із уст виховників, так часто читаємо в їхніх листах. І це зрозуміле - бо за браком матеріялів - годі провадити правильну виховну роботу.

Це ми прекрасно розуміємо і, наскільки можливо, стараємося ту недотачу якось доповнити. Та, як звичайно, обставини на це не завжди дозволяють.

А з другого боку не можемо признати, що жалі виховників на брак матеріялів завжди такі дуже оправдані. Чомусь у нас вкорінилося поняття, що матеріяли повинні прийти "згори" - готові до використання. А часто, за цим наставленням не помічаємо, що такі тут, на місці, під нашими руками можна щось найти. Скільки ж то матеріялів було в нас колись! От хоч би "НОВАК" чи "МАЛІ ДРУ-

ЗІ", видавані в Німеччині, чи неперіодичні видання новацьких матеріалів. Де ж це все сьогодні? Може хтось і був настільки невирозумілий, що їх бездушно залишив чи знищив. Але скільки ж таких цінніщів мусить десь ще дрімати на дні шаф у колишніх виховників, новаків, чи навіть зівсім незацікавлених людей, що вже сьогодні про них і забули. Нашенно в кожному, хоч маленькому осередку, де є українці, при добрій волі можна було б найти дещо відповідне для вжитку в новацькій праці, просто в приватних домах. Важно, щоб виказати взагалі трохи більше рухливості, розпитати, пошукати, попросити, походити по українських книгарнях та установах. Часто, наприклад, давні емігранти мають у себе предвоєнні дитячі видання з Галичини, що теж в них лежать зівсім без ужитку, а в них безконечна кількість потрібного нам матеріалу.

Тай із новими виданнями тепер у нас не так зле. Якщо немає навіть в осередку української книгарні, можна завжди поштою замовити, от хочби в Українському Базарі в Філадельфії, в книгарнях в Нью Йорку "АРКА" та "СУРМА", чи в Видавництві Об'єднання Працівників Дитячої Літератури - Юрій Тищенко /ДОКЛАДНІ АДРЕСИ ПОДАЄМО НИЖЧЕ/. Там, поруч із деякими давнішими виданнями, можна дістати і найновіші, вже еміграційні.

Щоб вказати, що взагалі може бути нам до розпорядимости, хочемо навести декілька видань:

"ПРИВІТ УКРАЇНО - ТОБІ" - збірка, придатна для новачок, до читання чи як матеріал для імпрез. Відповідає радше старшим новачкам, та вимагає деколи пояснень.

Дуже корисні чотири збірки М. Юркевич: "ВЕСНА", "ЛІТО", "ОСІНЬ", "ЗИМА". Там найдемо вірші, оповідання, пісні, навіть гри, звязані із відповідною порою року. Матеріал особливо підходящим для новачкам, справді багатий та гарний.

Віршована казка "ПЕРЕПОЛОХ" - добра для молодших новачків, навіть для вправ у самостійному читанні - хоч критики мають замітки, щодо її композиції.

Прекрасна під кожнім оглядом книжечка Завадовича Р. "ХЛОПЦІ З ЗЕЛЕНОГО БОРУ".

Добра, як виховний матеріал, а також корисна, як зразок української літератури "СЕСТРИЧКА МЕЛАСЯ" Марка Вовчка.

Трохи може заважкі - КАЗКИ ГЛІБОВА - та їх теж можна уживати із відповідними поясненнями.

Незвичайно гарне та дуже нам потрібне видання "УКРАЇНА - ЗЕМЛЯ МОЇХ БАТЬКІВ" - Юрія Сірого. Це географія України для дітей. Старші новачки можуть її читати, молодшим можна переповідати своїми словами, вживаючи ілюстрацій із книжки.

Із історичних оповідань маємо "ГЕТЬМАНСЬКА БУЛАВА" та "СРІБНА ГРИВНА" Миколи Погодного.

Актуальна "ПЕТРУСЕВА ПОВІСТЬ" може стати добрим вступом для новачок до розповіді про їх власні переживання, із підчеркненням важних із виховного боку моментів.

Це вичислені лиш важніші та нові видання, і то їх перелік ще далеко не повний. Багатий матеріал можна теж найти в читанках для народньої школи, очевидно, використовуючи його не по-шкільному, а по-пластовому, та впевнившись, що новачки не вживають цієї книжки в школі. Не треба теж забувати про "МІЙ ПРИЯТЕЛЬ" /Канада/, та про дитячі додатки в "ЖІНОЧОМУ СВІТІ" /Канада/, "НАШОМУ ЖИТТІ" /Філадельфія/ та "УКРАЇНСЬКОМУ САМОСТІЙНИКУ" /Мюнхен/. Всюди там можемо найти, хоч частинно відповідний нам матеріал.

Але перша річ - треба нам самим виказати якнайбільше ініціативи у шуканні матеріалів, а тоді напевно їх найдемо.

Друга - коли дістанемо вже в руки готовий матеріал, не можна його зараз же безкритично використовувати, лиш тому, що він є. Треба добре розглянути, чи він відповідає нашим вимогам /якщо він "непластового" походження/, навіть порадитися в когось, щоб не зробити якої похибки. Далше слід оцінити, чи підходить він до віку та ступня знання наших новачок.

Та ще важно, як саме ми його використаємо. Нераз річ, прочитана "живцем" - нудна, тоді коли переповіджена цікаво, набирає нараз нового чару. Нераз річ, на перший погляд не надто змістовна може прекрасно послужити як тема до інсценізації. Отже це вже річ помисловості сестрички, щоб здобутий матеріал вміти відповідно використати.

Та одне ще дуже важне: коли ми мали вже частя "із під землі" роздобути якийсь гарний та цікавий матеріал, не залишаймо його після викристання в себе, а даймо його й другим. Знаємо дуже добре, що таку саму посуху матеріалів переживають і всі інші сестрички та братчики. Чому ж би нам, що так добре розуміємо наших посетер - не поділитися здобутим добром із ними? Таж не так то вже важко переписати якийсь вірш чи оповідання /навіть коли воно переповіджине із пам'яті/, переслати до ВОР! А тоді цей матеріал можна зробити доступним для всіх.

Та вкінці - коли вже говоримо про матеріали, то в першу чергу шукайте їх в нашому ВОР. Ми видаємо його для Вас - великим вкладом праці та добрій волі. Та скажіть - з рукою на серці - чи справді Ви використовуєте його вповні? Чи не лиш користаєте із поданих у ньому матеріалів, чи теж стараєтеся, за поданими в ньому вказівками, шукати нових доріг, нових засобів у праці з новачками?

Це Вам, сестрички, декілька слів про матеріали. Матеріалів у нас під сучасну пору мало - це правда. Та коли самі подбаєте, щоб кожний знайдений матеріал - не пропав, а став власністю всіх сестричок, а що важніше, всіх новачок, тоді спільними силами зможемо цьому зарадити.

ЛЕСЯ ХРАПЛИВА

Ukr. Bazar 822-823 N. Franklin Str. Philadelphia 23, Pa.

"ARKA" 48 East 7th Street, New York, N.Y.

#SURMA 11 East 7th Street, New York, N.Y.

George Tyszczenko 164 East 127th Street, New York 35, N.Y.

"My Friend" 49 Kennedy Street, Winnipeg, Manitoba, Canada

"Woman's World" Box 3093, Winnipeg Manitoba, Canada

"Our Life" 866 N. 7th Street, Philadelphia 23, Pa.

"Samostijnik" Muenchen 2, Dachauerstrasse 9/II, Bayern, Germany

ЛИСТУВАННЯ -:-:- ПОВІДОМЛЕННЯ

ДОРОГІ С І Р І О Р Л И !

"Треба, конечно треба" — переконують мене — "написати як повинні виховники користуватися журналом В. О. Р.

Роздумував я довго над поданими аргументами. Ні як не хочеться мені повірити в те, щоб новацькі виховники не здавали собі справи з цілеспрямовання і призначення поміщувального матеріялу. Та з уваги на ті настирливі переконування я таки рішився зясувати питання В. О. Р.

Що таке "ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ" й які його завдання? В. О. Р. — це журнал новацьких виховників. Підкреслюю "ЖУРНАЛ НОВАЦЬКИХ ВИХОВНИКІВ", а не, "для новацьких виховників". Зараз справа так предтсавляється, що В. О. Р. є журналом д л я новацьких виховників. Чому? Бо новацькі виховники рідше замало співпрацюють з редакційною колегією.

Так дальше бути не може! В. О. Р. мусить стати журналом новацьких виховників. Передумова цього — співробітництва з редакційною колегією шляхом присилання своїх спостережень з роботи, обміну досвідом, ставлення запитів, шукання порад, пересилання записаних, чи написаних виховниками казок, оповідань, віршів тощо.

Ми хотіли відкрити у журналі сторінку порад та байду-жа постава /ми ні одержали ніодного запити/, спрямувала нас до висновку, що Вам іде все гладко, ніхто порад не потребує.

Не думаю, однаге, щоб цей стан відзеркалював правду. З власного досвіду знаю, що мені часом треба також порадитися у деяких справах. Роблю це без сорому, мовляв, я цього чи іншого не знаю, чи не вмю собі порадити. Життя таке багате,

що й багато питань насувається до розв'язання, які, правда, в різних ситуаціях по - різному треба розв'язувати. Часом добре є почути думку других, щоб зібрати більше голосів до уваги й винести правильне рішення. Тому радитися треба, зокрема молодим новацьким виховникам.

Яке завдання журналу В. О. Р., маючи на увазі новацького виховника?

- Піднесення виховних кваліфікацій братчиків і сестричок, подавання практичних матеріалів для використання їх в роботі з новачками. Отже ж частина матеріалу /приблизно половина/ є призначена для новацьких виховників. Це виховно - вишкільний матеріал. Чи треба його поміщувати? На мою думку - т а к ! А Ти, Сірій Орле, скажи мені, яка Твоя думка?

Я основу мою думку на спостереженнях при зустрічах чи листуванні з молодшими й старшими виховниками, беручи до уваги ще й факт доцільності упорядкування і стабілізації виховних справ в УПН на всьому світі. А до того все це дуже переконливим є факт відсутності у нас підручника для новацьких виховників.

Друга частина матеріалів, поміщених у журналі, творить практичний матеріал для використання виховниками в роботі з новачками.

Як ці матеріали підібрані? Це в першу чергу ілюстрації для поданих у журналі методичних вказівок, наших теоретичних виховно - вишкільних матеріалів. Об'єм журналу замалий, щоб ми могли інакше розв'язувати питання практичного матеріалу. А по - друге не вважаю за доцільне давати виховникам надто велику кількість матеріалів ще й з тої причини, що ми, практично беручи, замкнули б ворота для шукання за матеріалами виховниками самими.

Нашим завданням є лише побудити виховників до шукання за матеріалами, на основі визначеного вихованого шляху. Нам не вільно резигнувати з творчоти новацького виховника, його власної ініція-

тиви й роботи з нього бездушний автомат чи екранне полотнище.

Виходячи з вище наведених заłoженъ я хочу подати декілька вказівок що до використання матеріалів, помічених у журналі. Перш за все треба вибирати й добирати собі матеріал до мети заняття з новаками. Друге - прошу брати до уваги факт поміщування різних матеріалів для різних вікових груп, тоб-то до 1-її, 2-ої і 3-ої проб. Тому не раджу використовувати матеріалів, що призначені для молодших новаків /1-шф проба/ у праці з старшими новаками, яких приготавляєте до 3ої проби. Матеріали треба вибирати з різних чисел В. О. Р. Звідси випливає необхідність складання всіх чисел В. О. Р. 6 ряд матеріалів, які варто по деякому часі ще раз прочитати.

Та чи не найважливішою справою - є зрозуміти провідну думку поданого у журналі матеріалу й по - змозі вичути нашу тенденцію. Це може й нелегке. Тому для прикладу я обговорю матеріал 7-ого числа:

Мета згаданого числа - побудити виховників до поширення й поглиблення змісту роботи з новаками на базі правильного розуміння виховної роботи й вимог сьогорнішнього дня. Матеріали, призначені виключно для новацьких виховників:

- "25річчя новацького руху" /історія, традиція/,
- "Колискова пісня" /народне розуміння виховного питання/,
- "Думки про виховання" /ціль виховання на основі думок видатних педагогів, педіятрів, мислителів/,
- "Українознавство" /важливіше з культури України, що треба би було подати новакові під час його вишколу/,
- "До проблеми виховання новаків у сучасну пору" /загальні думки, що до виховання новаків зараз, у час нашого розсипання по всій Землі/,
- "Даймо українську книжку нашим новачатам" /читання новачатами книжок/,

"Актуальна проблема" /популяризація знань і винаходів/
 "Листування, Повідомлення".

Всі інші матеріяли, призначені для новачат:

"Боротьба зі змієм" /ціль: моральні вартості, тема - св. Юрій/
 "Великий Віз" /для молодших новаків/ і "Чумацький шлях" /зацікавлення новачкам астрономією, при тому в переказі "Великий Віз" підкреслити питання: добре діло - себелюбство; народні мотиви/
 "Людське тіло" /погляд у біологію; підкреслити необхідність співпраці, співдії - для молодших новаків/
 "Гутірка про яшурів" і "Давні, давні часи" - стрибок у геологію, передпотопні рослини і тварини Землі; при тій нагоді назвати прізвище Тутківського - гл. "Українознавство" - культура/
 "Нюрнберзьке яйце" /винахідливість; автор оповідання/
 "Танкісти" /винахідливість в мілітарній ділянці/
 "Учись дитино" /значення науки/
 "Парова машина" /фізичне явище, винахідливість - для середніх і старших новаків/
 "Літак" /винахідливість, зацікавлення летунством/
 "Моторова лодка" /зацікавлення мореплавством, по-зможі звернути увагу на хемічний процес, винахідливість - для старших новаків/

Названі матеріяли, вибрані з різних ділянок науки й матеріяльної культури. Ми можемо й повинні по-дитячому зацікавлювати новачат різними науковими фактами, хоч і діти не спідомі тої "наукової атмосфери". Це допоможе дитині поширити знання, чи віднайти себе в майбутньому.

То ж, Сірі Орли, до Вас зазив: поширюйте й поглиблюйте зміст Вашої роботи з новачками, пов'яуйте загальні справи з українськими в одне ціле, а цим принесете велику користь новачатам та українській спільноті. Пробуйте своїх сил і інформуйте нас про висліди Вашої праці.

Бажаю Вам успіху в праці. С К О Б !

Ваш СТАРИЙ ОРЕЛ

ПОВІДОМЛЕННЯ РЕДАКЦІЇ Й АДМІНІСТРАЦІЇ

1. ФОНД "В. О. Р."

З ініціативи куреня ст. пл. "ЛІСОВІ МАВКИ", які продовжують шлях, обраний куренем ст.пл. "Санітарки", творимо "ФОНД В.О.Р.", який має бути фінансовою резервою, що не допустить до захитання матеріальних основ "В.О.Р." Лісові Мавки передали Адміністрації "В.О.Р." 12 дол. замість християнських дарунків для Мавчиних нащадків: новачки ініціатори Вірляни ТКАЧ, доні ст.пл. Лесі Ткач-Кисілевської та новачка ініціатор Андрія ГОРЧИНСЬКОГО, сина ст.пл. Іванки Горчинської - Ференцович.

Ст. пл. Денис Беднарський /зараз воєк Армії ЗДПА/ зложив 10 дол. на "Фонд В.О.Р."

Сердечно дякуємо "Лісовим Мавкам" та ст.пл. Беднарському Д. за їх ініціативу, жертвенність та зрозуміння як важлива зараз є справа новацького виховання для української спільноти.

Устав фонду 22 дол.

2. РОЗЧИСЛЕННЯ за " В. О. Р."

Піврічне спізнання в появі 7. числа В. О. Р. зв'язане з заборгованістю Пл. Станиць. Ми мусимо звернути увагу пластових виконавців на факт, що журнал новацьких виховників не має жодних інших фінансових засобів крім передплати. Якщо ВАМ залежить на появі В. О. Р., будьте точні в розчисленнях за журналами.

Журнал вислаємо в ЗДПА і до Канади згідно з розподільниками Краєвих Рефератів новаків і новачок на адресу поданих ними осіб, які розчислятимуться з Краєвими Референтами новаків і новачок за вислані примірники.

Проводи новацьких зеднань в інших країнах та поодинокі передплатники розраховуватимуться за одержані примірники безпосередньо з Адміністрацією В. О. Р.

3. БІБЛІОТЕКА "В. О. Р."

З уваги на те, що об'єм журналу замалий, щоб можна було помістити в ньому все необхідне, ми рішили видавати більші форматом праці, а також спеціальні збірки матеріалів до поодиноких вмілостей, новацьких імпрез тощо в формі БІБЛІОТЕКИ "В. О. Р." Згадані випуски повинні стати доповненням виховно-вишкільних матеріалів, призначених для новацьких виховників і матеріалів, що призначені для використання їх в практичній роботі з новаками.

Випуски Бібліотеки "В. О. Р." появлятимуться неперіодично з тенденцією квартального видавання. Ми хочемо поставити так справу, щоб кожне число "В. В. О. Р." для передплатників коштувало 50 ц.

У нашому плані є видати в 1953 р. такі випуски:

- 1/ "25-РІЧЧЯ НОВАЦЬКОГО РУХУ"
- 2/ "НОВАЦЬКИЙ СПІВАНИК"
- 3/ "ЧОРНОМОРЕЦЬ" - збірка матеріалів для вмілості УПН-ів
- 4/ "ІМПРЕЗОВІ МАТЕРІЯЛИ".

С К О Б І

РЕДАКЦІЯ й АДМІНІСТРАЦІЯ

- "ВОГОНЬ ОРЛИНОЇ РАДИ" - кварталник Кадри Виховників -
підділ Орлиний Круг
і Кадри Виховниць - група "Новацькі
Виховниці"
УКРАЇНСЬКОГО ПЛАСТОВОГО УЛАДУ.
- АДРЕСА РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ - сен. Теодосій САМОТУЛКА
28 Highland Ter.
Irvington 11, New Jersey
U. S. A.
- АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ - сен. Іван ТУРЯНСЬКИЙ
157 William Street
Newark 3, N. J.
U. S. A.
- Вибито 300 примірників - На правах рукопису